

Letno poročilo

Junij 2017

Uvodna beseda predsednika Odbora za finančno stabilnost

V letu 2016 se je Odbor za finančno stabilnost sestel na štirih rednih sejah, na katerih je pozorno spremljal vire sistemskih tveganj v slovenskem finančnem sistemu, poročal Evropskemu odboru za sistemska tveganja (ESRB) o sprejetih ukrepih na podlagi priporočil, potrdil uvedbo dveh makrobonitetnih instrumentov, razpravljal o možnih dopolnitvah in spremembah Zakona o trgu finančnih instrumentov (ZTFI) ter naslovil druge pomembne teme makrobonitetnega značaja.

Nadzorni organi, ki sestavljajo Odbor za finančno stabilnost, so v letu 2016 uveljavljali makrobonitetne ukrepe, ki so bili nujni za zagotavljanje finančne stabilnosti v svojem segmentu pristojnosti nadzora finančnega sistema. Banka Slovenije se je na oživljanje nepremičninskega trga odzvala z uvedbo dveh makrobonitetnih instrumentov za stanovanjska nepremičninska posojila v obliki priporočil bankam. Banka Slovenija ima tako skupaj že šest sprejetih makrobonitetnih instrumentov, s čimer se pridružuje državam članicam z najštevilnejšim naborom makrobonitetnih orodij. V okviru razprav o razvoju slovenskega kapitalskega trga je Odbor za finančno stabilnost na pobudo Agencije za trg vrednostnih papirjev razpravljal tudi o strategiji upravljanja kapitalskih naložb države. Agencija za zavarovalni nadzor je člane Odbora za finančno stabilnost seznanila z rezultati stresnega testa zavarovalnic Evropskega organa za zavarovanja in poklicne pokojnine (EIOPA). Sodelujočim slovenskim zavarovalnicam scenarij daljšega obdobja nizkih obrestnih mer ne predstavlja večjih težav.

Makrobonitetna politika se v EU vse bolj uveljavlja. Nacionalni makrobonitetni organi imajo na voljo že razmeroma širok nabor orodij, ki jih v okviru svojih politik lahko uporabijo, da okrepijo odpornost finančnega sistema in s tem zmanjšajo sistemska tveganja. Vse večje število uvedenih makrobonitetnih instrumentov nujno vodi k večjemu povezovanju in usklajevanju na evropski ravni. Ukrepi nacionalnih makrobonitetnih politik imajo lahko zaradi čezmejnih povezav tudi vpliv v drugih državah članicah, zaradi česar je treba začeti ocenjevati čezmejne učinke in usklajevati celotno evropsko makrobonitetno politiko.

ECB je lani izboljšala transparentnost pri izvajanju makrobonitetne politike. Obveščanje o priglašeni makrobonitetnih instrumentih posameznih nacionalnih organov je nadgradila z izdajanjem makrobonitetnega biltena in objavljanjem informacij o razpravah na makrobonitetnem forumu ECB. Poleg tega ji enotni mehanizem nadzora (EMN) omogoča dejavno udeležbo tudi pri oblikovanju makrobonitetnih politik, saj lahko zahteva strožje ukrepe pri makrobonitetnih instrumentih, predpisanih z zakonodajo EU, s čimer preseže morebitno premalo učinkovito ukrepanje nacionalnih organov.

ESRB ugotavlja, da omejevanje tveganj samo v bančnem sektorju ni dovolj za zagotavljanje finančne stabilnosti, saj so viri tveganj pogosto skupni različnim segmentom finančnega trga. ESRB vse pogosteje obravnava teme iz zavarovalništva, trga vrednostnih papirjev in tudi bančništva v senci.

Odbor za finančno stabilnost je stična točka med nadzornimi organi slovenskega finančnega sistema in izhodišče za skupno uveljavljanje nacionalne in makrobonitetne politike evropskih finančnih institucij.

Boštjan Jazbec
predsednik Odbora za finančno stabilnost

Povzetek

V letnem poročilu Odbora za finančno stabilnost so predstavljena ključna obravnavana tveganja, obstoječi in na novo sprejeti makrobonitetni ukrepi, pregled poročanj Evropskemu odboru za finančna tveganja (ESRB) in pomembnejše teme obravnavane na sejah OFS. V nadaljevanju so poglavja letnega poročila predstavljena kot povzetki v posameznih odstavkih.

Identificiranje, spremljanje in ocenjevanje sistemskih tveganj za finančno stabilnost je ena ključnih nalog Odbora za finančno stabilnost. Najpomembnejša tveganja v finančnem sistemu so se v letu 2016 znižala in trend zniževanja tveganj se je nadaljeval tudi v prvem četrtletju 2017. Slovenske banke poslujejo v ugodnem makroekonomskem okolju, ki je bilo prisotno zlasti zaradi ugodne gospodarske aktivnosti in razmer na trgu dela. V bančnem sistemu se je nadaljevalo zniževanje kreditnega tveganja v letu 2016 in v prvem četrtletju 2017, in sicer zaradi aktivnosti bank in tudi avtonomnega izboljšanja kakovosti portfelja. Tveganje financiranja bank in dohodkovno tveganje ostajata v okolju nizkih obrestnih mer na nizki ravni, dohodkovno tveganje pa je bilo odvisno od posojilne aktivnosti bank. Zadnje se povečuje, kar se kaže v naraščajoči dinamiki posojil gospodinjstvom in podjetjem. Povpraševanje gospodinjstev po posojilih je spodbujeno tudi z rastjo nepremičninskega trga in razpoložljivega dohodka. Število transakcij na nepremičninskem trgu je v letu 2016 preseгло rekordno raven iz leta 2007. Na splošno se je v letu 2016 znižala občutljivost bank na sistemska tveganja, kar daje dobro osnovo za nadaljevanje oživljanja kreditne aktivnosti v letu 2017.

Tržno, makroekonomsko in regulatorno tveganje so ključna tveganja v zavarovalniškem segmentu finančnega sistema. Tržno in makroekonomsko tveganje sta pogojeni z okoljem nizkih obrestnih mer in šibkim povpraševanjem po zavarovanjih, med njimi zlasti po produktih življenjskih zavarovanj. Nizka raven obrestnih mer za zavarovalnice predstavlja visoko tveganje refinanciranja. Regulatorno tveganje je povezano z napovedano reformo zdravstvenega sistema, pri kateri lahko morebitne spremembe dopolnilnih zdravstvenih zavarovanj pomembno vplivajo na strukturo zavarovanj zavarovalnega trga.

Ključna tveganja makrobonitetnega področja na trgu vrednostnih papirjev so bila v letu 2016 in v prvem četrtletju 2017 na enakih ravneh kot v predhodnem letu. Tveganje stabilnosti neto vplačil v vzajemne sklade ostaja nizko. Likvidnost kapitalnega trga je bila najnižja v zadnjih desetih letih, število vrednostnih papirjev v borzni kotaciji se še naprej manjša in borzni indeks je močno pod dolgoletnim povprečjem. Tveganje likvidnosti kapitalnega trga ostaja visoko.

Kot posledico oživljanja nepremičninskega trga v Sloveniji in z namenom omejevanja tveganj povezanih s financiranjem nepremičnin je Banka Slovenije v letu 2016, v obliki nezavezujočega priporočila, uvedla makrobonitetna instrumenta za stanovanjski nepremičninski trg. Prvi predstavlja omejitev razmerja med višino kredita in vrednostjo zavarovanja kredita, medtem ko drugi omejuje razmerje med stroški servisiranja dolga in dohodkom kreditnejalca. Makrobonitetna instrumenta izpolnjujeta vmesni cilj makrobonitetne strategije¹, ki se nanaša na blažitev in preprečitev čezmerne rasti kreditiranja in finančnega vzvoda. Skupaj ima Banka Slovenije v uporabi šest makrobonitetnih instrumentov. Agencija za zavarovalni nadzor in Agencija za trg vrednostnih papirjev sta v letu 2016 uveljavljali ukrepe makrobonitetnega značaja.

Tudi v letu 2016 je Odbor za finančno stabilnost poročal ESRB o ukrepih, ki jih je Banka Slovenije kot pristojni organ sprejela na podlagi treh priporočil ESRB. V okviru priporočila ESRB o financiranju kreditnih institucij smo poročali glede izdanih ukrepov v zvezi z

¹ Makrobonitetna strategija je opredeljena v strateškem dokumentu z naslovom "Makrobonitetna politika za bančni sektor – strateški okvir", ki nadgrajuje na začetku leta 2015 objavljene Smernice makrobonitetne politike Banke Slovenije. V makrobonitetni strategiji, sprejeti na podlagi priporočila ESRB o vmesnih ciljih in instrumentih makrobonitetne politike (ESRB/2013/1), je sicer opredeljenih pet vmesnih ciljev.

obveznostmi kreditnih institucij o poročanju planov financiranja. Priporočilo ESRB o smernicah za določanje stopenj proticikličnega blažilnika je bilo izpolnjeno tako, da je bil uveden proticiklični kapitalski blažilnik. Cilj instrumenta je zagotoviti, da bi imele banke med krizo na razpolago več kapitala, ki bi jim omogočal absorpcijo morebitnih izgub ob realizaciji sistemskih tveganj. Konec leta 2016 je Banka Slovenije poročala ESRB tudi sprejete ukrepe na podlagi priporočila ESRB o priznavanju in določanju stopenj proticikličnega blažilnika za izpostavljenosti do tretjih držav. Priporočilo določa, da ustrezni organi držav vsako leto določijo pomembno izpostavljenost domačega bančnega sektorja do tretjih držav². Glede na metodologijo ESRB slovenski bančni sistem trenutno ni pomembno izpostavljen do nobene tretje države. ESRB je v letu 2016 izdala tudi novo priporočilo, ki se nanaša na odpravljanje vrzeli v podatkih o nepremičninah. Nepremičninski sektor ima v EU pomembno vlogo in gibanja na trgu nepremičnin lahko pomembno vplivajo na finančni sistem. Neugodna gibanja na nepremičninskem trgu v nekaterih državah članicah, tako v zvezi s stanovanjskimi kot poslovnimi nepremičninami, so v preteklosti povzročila velike izgube in negativno vplivala na realno gospodarstvo. Z navedenim priporočilom se želi vzpostaviti harmoniziran okvir za spremljanje gibanj na trgu nepremičnin, s čimer bodo na voljo sklop ključnih kazalnikov za ugotavljanje morebitnega nastajanja sistemskih tveganj in posledične potrebe po izdajanju makrobonitetnih ukrepov.

V letu 2016 je bilo razmeroma veliko zakonodajnih sprememb na področju finančnih trgov. Ključne spremembe so se nanašale na Zakon o trgu finančnih instrumentov (ZTFI), avtentično razlago Zakona o nematerializiranih vrednostnih papirjih (ZNVVP), Zakon o investicijskih skladih in družbah za upravljanje (ZISDU-3) in Zakon o upravljavcih investicijskih skladov (ZUAIS). Agencija za trg vrednostnih papirjev je posledično sprejela in objavila številne splošne akte, s katerimi je zaokrožila ureditev poslovanja vseh vrst investicijskih skladov v Republiki Sloveniji.

Potrebe po dopolnitvi Zakona o trgu finančnih instrumentov (ZTFI) so se pokazale tudi s stečajem borzoposredniške hiše Moja delnica d.d. sredi leta 2016. Na podlagi pobude Odbora za finančno stabilnost je bila ustanovljena delovna skupina, ki je naslovila odprta vprašanja pridobljena iz stečaja navedene borzoposredniške družbe, ter pripravila možne dopolnitve in spremembe ZTFI.

Banka Slovenije je na podlagi Zakona o sistemu jamstva za vloge (ZSJV) vzpostavila sklad za jamstvo vlog, v katerega so banke prve prispevke vplačale decembra 2016. Sklad bo ciljno vrednost v višini najmanj 0,8 % zajamčenih vlog postopoma dosegel do leta 2024. Banka Slovenije je na podlagi Zakona o organu in skladu za reševanje bank (ZOSRB) vzpostavila tudi poseben sklad za reševanje bank. Vplačila v sklad za banke predstavljajo naložbe, ki bodo povrnjene leta 2024. Donosnost sklada je v letu 2016 znašala 0,115 %.

Banka Slovenije kot nacionalni organ za reševanje pripravlja in osvežuje načrte za morebitno reševanje bank. Pri tem tesno sodeluje z evropskim Enotnim odborom za reševanje, katerega cilj je vzpostaviti enotna pravila in procese za reševanje bank in minimizirati stroške reševanja.

Evropski organ za zavarovanja in poklicne pokojnine (EIOPA) je lani izvajal stresni test za zavarovalnice. Namen stresnega testa, pri katerem je sodelovalo pet slovenskih zavarovalnic, je bil preveriti odpornost zavarovalniškega sektorja na daljše obdobje nizkih obrestnih mer in t. i. dvojnega šoka. Ta scenarij predvideva hkratni padec krivulje netvegane obrestne mere in cen državnih obveznic ter posledično padec vrednosti ostalih naložb. Za sodelujoče slovenske zavarovalnice je bil scenarij dvojnega šoka bolj obremenilen, saj se je presežek sredstev nad obveznostmi bistveno bolj zmanjšal kot pri scenariju daljšega obdobja nizkih obrestnih mer.

² Tretje države so nečlanice EU in EGP.

Kazalo

Izvajanje makrobonitetnega nadzora v Republiki Sloveniji	1
1. Pregled ključnih tveganj finančnega sistema v Republiki Sloveniji	1
1.1 Banka Slovenije	1
1.2 Agencija za zavarovalni nadzor	5
1.3 Agencija za trg vrednostnih papirjev.....	6
2. Ukrepi makrobonitetnega značaja, sprejeti ali spremenjeni v Republiki Sloveniji v letu 2016.....	10
2.1 Banka Slovenije	10
2.2 Agencija za zavarovalni nadzor	17
2.3 Agencija za trg vrednostnih papirjev.....	18
3. Pregled poročanj Evropskemu odboru za sistemska tveganja (ESRB)	20
3.2 Priporočilo ESRB/2012/2, pod-priporočilo: Spremljanje in ocenjevanje tveganj financiranja (A)	22
3.3 Priporočilo ESRB/2014/1, vsa pod-priporočila (A – D)	23
3.4 Priporočilo ESRB/2015/1, vsa pod-priporočila (A – D)	24
3.5 Novo priporočilo ESRB/2016/14, vsa pod-priporočila (A – E)	25
4. Zakonodaja finančnih trgov	26
5. Sistem sanacije in reševanja bank ter sistem jamstva za vloge	28
5.1 Sistem jamstva za vloge	28
5.2 Izkušnje stečaja borznoposredniške hiše	28
5.3 Dopolnitev ZTFI	29
5.4 Sklad za reševanje bank	29
5.5 Banka Slovenije kot nacionalni organ za reševanje.....	29
5.6 Enotni odbor za reševanje	30
5.7 Enotni sklad za reševanje.....	30
6. Stresni test EIOPA 2016	31

Pregled slik, tabel in kratic:

Slike :

Slika 1: Donosnost na kapital (ROE), neto obrestna marža ter stroški oslabitev in rezervacij (v %)	2
Slika 2: Prirasti vlog gospodinjstev po ročnostih (v mio EUR)	3
Slika 3: Rast cen stanovanjskih nepremičnin (v %, 2008 = 100).....	5
Slika 4: Prikaz povprečnega dnevnega prometa po letih (v mio EUR)	8
Slika 5: Prikaz odklona neto vplačil v vzajemne sklade določene vrste glede na ČVS vzajemnih skladov določene vrste v obdobju od februarja 2016 do februarja 2017	9
Slika 6: Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja za bančni sistem in skupine bank	11
Slika 7: Število bank, ki ob pozitivnem letnem prirastu vlog ne dosejajo GLTDF ≥ 0 %	11
Slika 8: Obrestne mere za nove vloge nebančnega sektorja, primerjava Slovenije z evroobmočjem in 6-mesečni EURIBOR, v odstotkih	12

Slika 9: Pregled vseh priporočil ESRB	21
Slika 10: Učinek obeh scenarijev stresnega testa na razmerje med sredstvi in obveznostmi udeležencev zavarovalnic po državah članicah EGP (v %)	32
Slika 11: Vpliv obeh scenarijev stresnega testa na sredstva in obveznosti udeleženih zavarovalnic po državah članicah EGP (v %).....	33

Tabele:

Tabela 1: Ocena ključnih tveganj Banke Slovenije za slovenski bančni sistem	1
Tabela 2: Prikaz tveganj na trgu vrednostnih papirjev.....	7
Tabela 3: Število izdaj VP po letih	8
Tabela 4: Vrednost kazalnikov za določitev blažilnika	14
Tabela 5: Dosežen rezultat pri oceni sistemske pomembnosti in višina kapitalskega blažilnika	15

Letno poročilo OFS se nanaša na obdobje od 1. aprila 2016 do 31. marca 2017, kar je enako obdobju poročanja ESRB letnega poročila.

Poročilo je pripravljeno v skladu s 13. členom Zakona o makrobonitetnem nadzoru finančnega sistema (ZMbNFS), ki določa, da Odbor za finančno stabilnost o svojem delu enkrat letno poroča Državnemu zboru Republike Slovenije. Poročilo je skupni dokument vseh treh nadzornikov finančnega sistema v Sloveniji.

V nadaljevanju so predstavljene besedne zveze in njihove kratice. Te so v tekstu ob prvi omembi predstavljene s polnim nazivom, pozneje pa praviloma le še s kraticami.

Kratice:

AIS – alternativni investicijski skladi, angl. Alternative Investment Funds
 ATVP – Agencija za trg vrednostnih papirjev, angl. Securities Market Agency
 AZN – Agencija za zavarovalni nadzor, angl. Insurance Supervision Agency
 BDP – bruto domači proizvod
 BPH – borznoposredniška družba
 BS – Banka Slovenije
 BV – bilančna vsota
 CB – centralna banka, angl. Central Bank
 CCB – angl. Countercyclical Capital Buffer, proticiklični kapitalski blažilnik
 ČVS – čista vrednost sredstev
 DH – angl. Double Hit, dvojni šok
 DSPB – druge sistemsko pomembne banke, O-SII – angl. Other Systemically Important Institutions
 DSTI – angl. Debt Service-To-Income, razmerja med stroški servisiranja dolga in dohodkom kreditojemalca
 EBA – angl. European Banking Authority, Evropski bančni organ
 ECB – angl. European Central Bank, Evropska centralna banka
 EEA – angl. European Economic Area, EGP – Evropski gospodarski prostor
 EGP – Evropski gospodarski prostor, EEA – angl. European Economic Area
 EIOPA – angl. European Insurance and Occupational Pensions Authority, Evropski organ za zavarovanja in poklicne pokojnine
 EK – Evropska komisija

ESA – angl. European Supervisory Authorities, Evropski nadzorni organi

ESMA – angl. European Securities and Markets Authority, Evropski organ za vrednostne papirje in trge

ESRB – angl. European Systemic Risk Board, Evropski odbor za sistemska tveganja

EU – Evropska unija, angl. European Union

EURIBOR – angl. Euro Interbank Offered Rate, medbančna obrestna mera za evro na evropskem denarnem trgu

GLTDF – angl. Gross Loan To Deposit on Flows, razmerje med letno spremembo stanja bruto posojil nebančnemu sektorju (pred oslavitvami) in letno spremembo stanja vlog nebančnemu sektorju

IRRBB – angl. Interest Rate Risk in the Banking Book, obrestno tveganje v bančnih knjigah

KDD – Centralna klirinško depotna družba, angl. Central Securities Clearing Corporation

KNPVP – kolektivni naložbeni podjemi za vlaganja v prenosljive vrednostne papirje, angl. Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities

LTV – angl. Loan-To-Value, razmerje med višino odobrenega posojila in vrednostjo premoženja, s katero je posojilo zavarovano

LY – angl. Low Yields, nizke obrestne mere

MF – Ministrstvo za finance

MiFID – angl. Markets In Financial Instruments Directive, direktiva o trgih finančnih instrumentov

MiFIR – angl. Markets in Financial Investments Regulation, Uredba trgov finančnih naložb

MPA – angl. Macro-Prudential Authority, makrobonitetni organ

MSP – mala in srednja podjetja, SME – angl. Small and Medium Enterprises

NBS – nebančni sektor

NSA – angl. National Supervisory Authority, nacionalni nadzorni organ

OFS – Odbor za finančno stabilnost, angl. Financial Stability Board

OM – obrestna mera

O-SII – angl. Other Systemically Important Institutions, druge sistemske pomembne banke

ROA – angl. Return On Assets, donosnost sredstev

ROE – angl. Return On Equity, donosnost lastniškega kapitala

RS – Republika Slovenija

S2 – angl. Solvency II, Solventnost 2

SBITOP – blue-chip indeks Ljubljanske borze

SIS – specialni investicijski sklad

SME – angl. Small and Medium Enterprises, MSP – mala in srednja podjetja

SRB – angl. Single Resolution Board, Enotni odbor za reševanje

SRF – angl. Single Resolution Fund, Enotni sklad za reševanje

ST – stresni test, angl. Stress Test

SURS – Statistični urad Republike Slovenije

T2S – angl. Target2-Securities, enotna tehnična platforma v lasti centralnih bank Evrosistema, namenjena poravnavi poslov z vrednostnimi papirji

TLTRO – angl. Targeted Longer Term Refinancing Operation, ciljno usmerjena operacija dolgoročnejšega refinanciranja

UCITS – angl. The Undertakings for the Collective Investment of Transferable Securities, investicijski sklad

VP – vrednostni papirji

VS – vzajemni skladi

ZBan-2 – Zakon o bančništvu, angl. Banking Act

ZDavP-2 – Zakon o davčnem postopku, angl. Tax Procedure Act

ZISDU-3 – Zakon o investicijskih skladih in družbah za upravljanje, angl. Investment Funds and Management Companies Act

ZIZ – Zakon o izvršbi in zavarovanju, angl. Claim Enforcement and Security Act

ZMbNFS – Zakon o makrobonitetnem nadzoru finančnega sistema, angl. Macro-prudential Supervision of the Financial System Act

ZNVP – Zakon o nematerializiranih vrednostnih papirjih, angl. Book Entry Securities Act
ZOSRB – Zakon o organu in skladu za reševanje bank, angl. Bank Resolution Authority and Fund Act
ZPIZ-2 – Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, angl. Pension and Disability Insurance Act
ZRPPB – Zakon o reševanju in prisilnem prenehanju bank, angl. Resolution and Compulsory Dissolution of Credit Institutions Act
ZSJV – Zakon o sistemu jamstva za vloge, angl. Deposit Guarantee Scheme Act
ZTFI-H – Zakon o trgu finančnih instrumentov, angl. Financial Instruments Market Act
ZUAIS – Zakon o upravljavcih alternativnih investicijskih skladov, angl. Alternative Investment Fund Managers Act
ZZavar-1 – Zakon o zavarovalništvu, angl. Insurance Act

Izvajanje makrobonitetnega nadzora v Republiki Sloveniji

1. Pregled ključnih tveganj finančnega sistema v Republiki Sloveniji

1.1 Banka Slovenije

Povzetek. Najpomembnejša tveganja v bančnem sistemu so se v letu 2016 znižala. Banke poslujejo v ugodnem makroekonomskem okolju, ki povečuje kreditno sposobno povpraševanje po posojilih. Tendence pri kreditnem tveganju so ugodne s pričakovanim nadaljnjim zniževanjem zaradi nadaljnjih aktivnosti bank in zaradi avtonomnega izboljševanja kakovosti portfelja. Tveganje financiranja bank in dohodkovno tveganje se ohranjata na razmeroma nizki ravni. Rast kreditiranja gospodinjstev in pričakovano večje kreditiranje podjetij, že začeto na prehodu v leto 2017, ugodno vplivata na dohodek bank in zmanjšanje dohodkovnega tveganja. Likvidnost bank je ugodna in pomembna z vidika zagotavljanja potrebnih sredstev v primeru nepričakovanih odlivov iz bilanc bank. Na splošno se je v letu 2016 znižala občutljivost bank na sistemska tveganja, kar daje dobro osnovo za oživljanje kreditne aktivnosti v letošnjem letu.

Znižanje večine najpomembnejših tveganj v bančnem sistemu v letu 2016.

Tabela 1: Ocena ključnih tveganj Banke Slovenije za slovenski bančni sistem

Sistemsko tveganje	Ocena tveganja			Tendencna sprem. tveganja
	v Q4 2016	v Q1 2017	v Q1 2017	
Makroekonomsko tveganje				→
Kreditno tveganje				↓
Nepremičninski trg				↑
Tveganje financiranja				→
Obrestno tveganje				→
Tveganje okužbe in velika izpostavljenost				→
Solventnostno tveganje				↑
Dohodkovno tveganje				→
Lizing družbe				↓

Barvna lestvica:

Vir: Banka Slovenije.

Kreditno tveganje. Kreditno tveganje se znižuje ob povečani aktivnosti bank za razreševanje slabih terjatev, toda ostaja pomembno tveganje. Aktivnosti bank se kažejo z odprodajo slabega portfelja investitorjem, prestrukturiranjem terjatev, povečanim obsegom odpisov in unovčenjem zavarovanj. Do marca 2017 se je delež terjatev v zamudi nad 90 dni znižal na 5,2 % razvrščenih terjatev, delež nedonosnih izpostavljenosti po definiciji pa se je znižal na 8,1 %. Pri podjetjih, ki predstavljajo skupino komitentov, ki imajo po obsegu največ zamud nad 90 dni, se kakovost portfelja izboljšuje pri malih in srednjih podjetjih (MSP³) in tudi pri velikih podjetjih. MSP kljub temu še vedno kažejo nadpovprečne

Kakovost kreditnega portfelja se izboljšuje, tako zaradi aktivnosti bank, kot zaradi avtonomnega zniževanja nedonosnih terjatev.

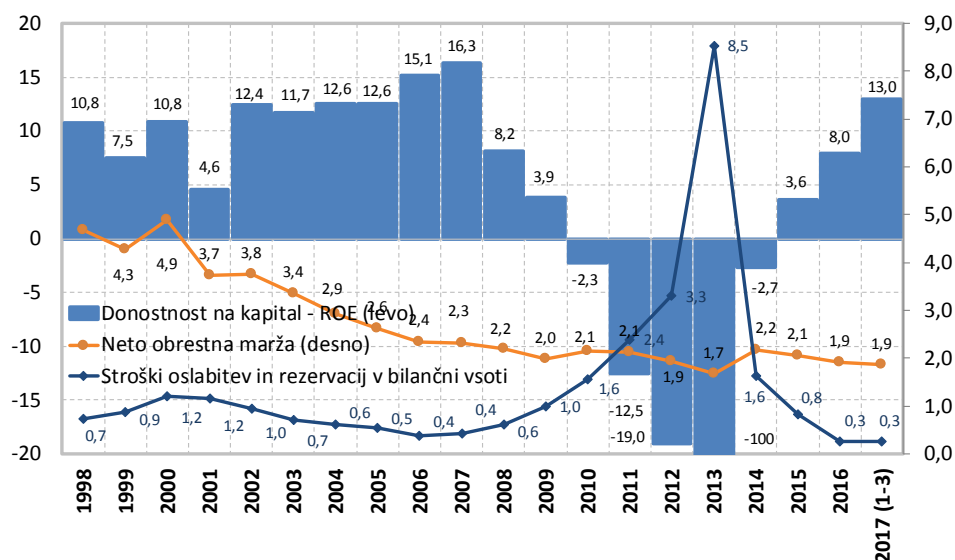
³ MSP – mala in srednja podjetja, SME – angl. Small and Medium Enterprises.

zamude v primerjavi s preostalim portfeljem bančnega sistema. Obseg in delež zamud nad 90 dni pri tujcih se tudi zmanjšujeta, še vedno pa pomenita četrtno vseh zamud nad 90 dni v bančnem sistemu.

Začeto okrevanje kreditne aktivnosti do podjetij lahko pozitivno prispeva k večji profitabilnosti bank.

Dohodkovno tveganje. Banke so v letu 2016 drugo leto zaporedoma dosegle dobiček po obdavčitvi v višini 332 mio EUR in pozitivno poslovanje nadaljevale tudi v prvem četrletju 2017. Nadaljuje se upadanje neto obrestnih prihodkov, ki je na letni ravni marca še vedno znašalo več kot 9 %. Dosežena nizka raven pasivnih obrestnih mer in velik delež vpoglednih vlog postopoma zmanjšujeta dodatne možnosti bistvenega zniževanja obrestnih odhodkov. Vendar pa lahko trenutna struktura financiranja, ki je stroškovno ugodna, ob nadaljevanju oživljanja posojilne aktivnosti začne zmanjševati dohodkovno tveganje v bančnem sistemu. Gibanje neobrestnih prihodkov, ki je bilo lani in letos v prvem četrletju ugodno, predvsem zaradi enkratnih dejavnikov, ni moglo nadomestiti zmanjšanja bruto dohodka. Neto obrestna marža ohranja trend zniževanja; ta je bil v zadnjih mesecih sicer majhen. Zaradi nižane ravni kreditnega tveganja so stroški oslabitev in rezervacij nižji kot pred enim letom.

Slika 1: Donosnost na kapital (ROE), neto obrestna marža ter stroški oslabitev in rezervacij (v %)

Vir: Banka Slovenije.

Obrestna občutljivost bank je pomembna, vendar jo banke obvladujejo.

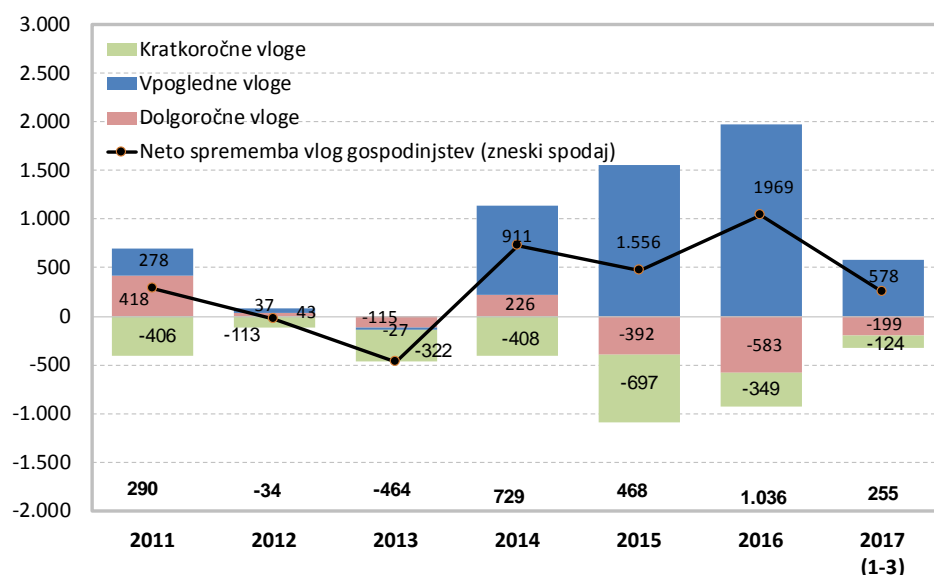
Obrestno tveganje. Rezultati Banke Slovenije IRRBB stresnih testov⁴ so pokazali, da so banke v Sloveniji razmeroma konservativne pri upravljanju svojih obrestno občutljivih pozicij in obrestno tveganje obvladujejo. Obrestno tveganje brez upoštevanja instrumentov zavarovanja ostaja med pomembnimi tveganji v bančnem sistemu. Neskladje med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, brez upoštevanja amortizacijskih načrtov, zavarovanj in stabilnosti vlog, je v letu 2016 in na začetku 2017 še naraščalo. Povečanje je posledica podaljševanja povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer, pri čemer se povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer ni bistveno spremenilo. Delež posojil s fiksno obrestno mero med vsemi posojili nebančnemu sektorju ostaja s 16 % zmeren. Banke so začele omejevati odobravanje posojil daljših ročnosti vezanih na fiksno obrestno mero. Postopno dvigovanje fiksnih aktivnih obrestnih mer in omejevanje odobravanja posojil daljših ročnosti s fiksno obrestno mero vplivata na omejevanje obrestnega tveganja.

⁴ Nadzorniški stresni testi obrestnega tveganja v bančnih knjigah Banke Slovenije (IRRBB – angl. Interest Rate Risk in the Banking Book).

Tveganje financiranja bank. Na grosističnih trgih se nadaljuje neto razdolževanje, še naprej pa narašča pomen financiranja z vlogami nebančnega sektorja. Vloge nebančnega sektorja so se do marca 2017 medletno povečale za 5,4 %, k čemur je najbolj prispevala rast vlog gospodinjstev, 6,1 % medletno. V vztrajanju okolja nizkih obrestnih mer se povečujejo vpogledne vloge, ki skupaj obsegajo 65 % vseh vlog nebančnega sektorja oziroma 46 % bilančne vsote. Banke imajo za pokrivanje večjih in nenadnih likvidnostnih potreb večji obseg visoko likvidnih oblik premoženja, soliden obseg sekundarne likvidnosti in možnosti dostopa do dodatnih sredstev pri ECB⁵, zato likvidnostno tveganje bank ostaja nizko. S sodelovanjem na zadnji TLTRO⁶ so banke povečale obveznosti do ECB na 3,1 % bilančne vsote. Banke držijo v bilancah velik delež likvidnih oblik premoženja. Ob skoraj četrtinskem deležu vrednostnih papirjev v bilancah bank so imele konec marca za skoraj 12 % bilančne vsote (BV)⁷ ali 4,5 mrd EUR v terjatvah do CB⁸ in v vpoglednih vlogah do drugih bank, imajo pa tudi velik delež nezastavljenega premoženja sklada, primerne za operacije pri ECB. Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja je stabilno, marca je znašalo blizu 78 %.

Skrajšuje se povprečna ročnost virov financiranja, likvidnost bank je visoka.

Slika 2: Prirasti vlog gospodinjstev po ročnostih (v mio EUR)

Vir: Banka Slovenije.

Solventnostno tveganje. Kapitalska ustreznost slovenskega bančnega sistema na posamični osnovi se je v zadnjem četrtletju 2016 nekoliko znižala in dosegla 20,8 %, na konsolidirani osnovi pa ostaja nespremenjena pri 19,1 %, s čimer je nad primerljivim povprečjem držav evroobmočja. Znižanje kapitalske ustreznosti na posamični osnovi je posledica večjega povečanja kapitalskih zahtev, v primerjavi z minimalnim povečanjem obsega kapitala. Ohranjajo se opazne razlike med skupinami bank, pri čemer ostajajo kapitalsko najbolj ranljive majhne domače banke. Njihova kapitalska ustreznost je še naprej, kljub izboljšanju v letu 2016 pod povprečjem slovenskega bančnega sistema. Stabilnost kapitalske ustreznosti bo v prihodnje močno odvisna od sposobnosti ustvarjanja notranjega kapitala, ki je v okolju nizkih obrestnih mer razmeroma omejeno. K uspešnemu poslovanju bank bo pripomogla njihova sposobnost prilagajanja poslovnih modelov s ciljem iskanja boljših donosov ob upoštevanju optimalnega prevzemanja tveganj.

Ohranja se dobra kapitalska ustreznost, kar ohranja nizko tveganje solventnosti.

⁵ ECB – Evropska centralna banka, angl. European Central Bank.

⁶ TLTRO – angl. Targeted Longer Term Refinancing Operation, ciljno usmerjena operacija dolgoročnejšega refinanciranja.

⁷ BV – bilančna vsota.

⁸ CB – centralna banka, angl. Central Bank.

Zaradi nizke medbančne izpostavljenosti je tveganje okužbe majhno.

Tveganje okužbe in velika izpostavljenost. Tveganje okužbe je na nizki ravni, saj je obseg izpostavljenosti med bankami majhen. V zadnjem četrtletju 2016 nobena izmed bank ni bila predmet okužbe, hkrati se je dodatno zmanjšal tudi obseg dokapitalizacije, ki bi bila potrebna za doseganje prvotne kapitalske ustreznosti v primeru okužbe. Tveganje koncentracije se je v zadnjem četrtletju rahlo znižalo, ostaja pa razmeroma pomembno. Obseg državnih vrednostnih papirjev v bilančni vsoti se je med letom 2016 gibal nekoliko nad 20 % in se v zadnjem četrtletju zmanjšal na dobrih 18 %. Tveganje koncentracije se bo tudi v prihodnje postopno zmanjševalo, če bodo banke ob zapadlosti državnih vrednostnih papirjev svoje naložbe razpršile med preostale vrednostne papirje.

Gospodarska rast pozitivno vpliva na poslovanje lizinskih družb.

Lizinske družbe. Pozitiven trend na področju lizinskih poslov se je nadaljeval v letu 2016 in v prvem četrtletju 2017. Predvsem krepitev premičninskih poslov (osebna vozila in komercialna vozila) vplivata na rast novih poslov. Pozitiven trend je prisoten tudi na nepremičninskem trgu, vendar delež nepremičninskih poslov ostaja na nizki ravni. Prvič v zadnjih letih se je povečalo tudi stanje poslov kljub trendu prenašanja poslov na komercialne banke, kar vpliva na manjšanje statističnega vzorca poročevalcev. Delež lizinskih poslov v zamudi nad 90 dni ostaja na decembrski ravni pri 6,6 %.

Makroekonomska tveganja so nizka, napovedi rasti so ugodne.

Makroekonomska tveganja. Gospodarske razmere v Sloveniji se še naprej izboljšujejo, kar je vidno v razmeroma visoki gospodarski rasti in izboljšanju razmer na trgu dela. Izvoz ostaja ključni dejavnik rasti, postopoma okreva investicijska aktivnost, vse močnejše pa se krepi potrošnja gospodinjstev, s čimer se povečuje robustnost rasti bruto družbenega proizvoda (v nadaljevanju: BDP). Za prihodnji dve leti obstajajo ugodne napovedi rasti BDP⁹ za Slovenijo (napoved EK¹⁰ nad 3 %), prav tako se krepi gospodarska rast pri najpomembnejših gospodarskih partnericah Slovenije. Postopno se izboljšujejo razmere na trgu dela s povečanjem zaposlenosti, upadom stopnje brezposelnosti in po več letih z nekoliko višjo rastjo bruto plače. Tveganja za prihodnjo rast izhajajo predvsem iz zunanjih dejavnikov, kot so geopolitična tveganja in negotovost glede rezultatov pogajanj ob izstopu Velike Britanije iz EU ter trgovinskih sporazumov z ZDA.

Rast na nepremičninskem trgu ob manjši ponudbi nepremičnin povečuje tveganje rasti cen.

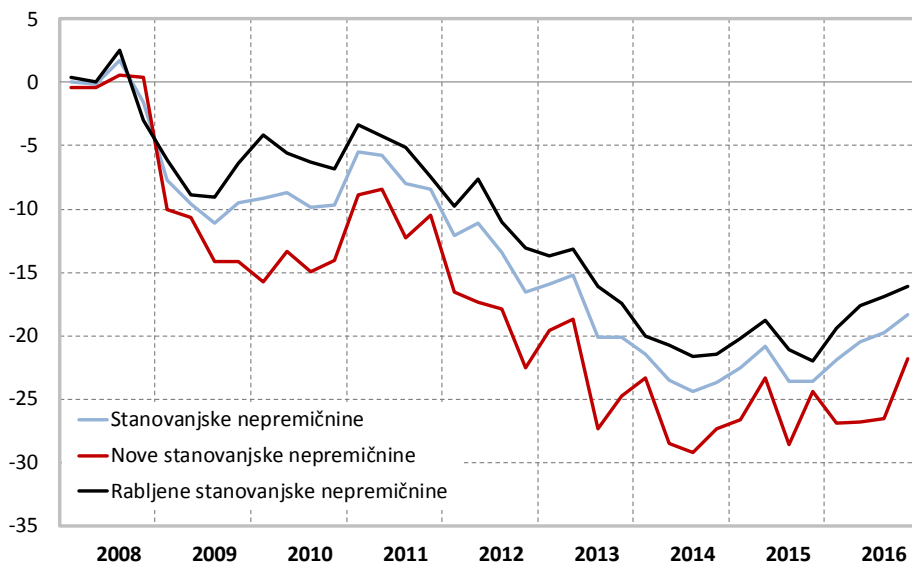
Trg nepremičnin. Nepremičninski trg s pospešeno rastjo cen in naraščajočim številom transakcij zaznamuje prehod iz faze okrevanja v fazo rasti. Cene stanovanjskih nepremičnin so se v tretjem četrtletju 2016 medletno povečale za 5,0 % in v četrtem četrtletju za 6,9 %, kljub razmeroma visoki rasti pa so še vedno dobrih 18 % nižje kot v povprečju leta 2008. Število transakcij je v letu 2016 presegló do zdaj rekordno raven iz leta 2007. Povpraševanje po stanovanjskih posojilih še naprej narašča in se vse bolj izraža v rasti posojil, v marcu 2017 medletno 5,2 %. Povečan optimizem ob rastočih cenah nepremičnin za zdaj ni pomembneje vplival na kazalnik LTV¹¹ (61 % v marcu 2017), ki tako ne pomeni večjega tveganja za bančni sistem. Dolgoročno sicer obstaja možnost naraščanja tveganj na nepremičninskem trgu, v primeru pretirane rasti cen in obsega prometa z nepremičninami ob vse večjem razkoraku med povpraševanjem in ponudbo. Ugodni pogoji financiranja in razmeroma nizke cene nepremičnin bi lahko iskalce stanovanj in investitorje spodbudile k večjemu povpraševanju in posledično k pritisku na višje cene s potencialnim tveganjem za bančni sistem. Po drugi strani se ob pričakovani rasti cen nepremičnin in vse manjših zalogah novih stanovanj povečuje privlačnost investitorjev za gradnjo, kar se že kaže s povečanim številom izdanih gradbenih dovoljenj in rastjo prodaje zemljišč za gradnjo stavb.

⁹ BDP – bruto družbeni proizvod.

¹⁰ EK – Evropska komisija.

¹¹ LTV – angl. Loan-To-Value, razmerje med višino odobrenega posojila in vrednostjo premoženja, s katero je posojilo zavarovano.

Slika 3: Rast cen stanovanjskih nepremičnin (v %, 2008 = 100)

Vir: Banka Slovenije.

1.2 Agencija za zavarovalni nadzor

Ključni tveganji za slovenski zavarovalni trg sta tržno tveganje in makroekonomsko tveganje. Dodatno bi v tem kontekstu želeli izpostaviti visoko regulatorno tveganje, povezano z dopolnilnimi zdravstvenimi zavarovanji, saj lahko kakršnekoli večje spremembe na tem področju pomembno vplivajo na strukturo in tudi izpostavljenost tveganjem zavarovalnega sektorja.

Zelo pomemben vpliv na poslovanje zavarovalnic ima splošno ekonomsko okolje, v katerem te delujejo. Na podlagi zadnjih razpoložljivih podatkov ocenjujemo, da je **makroekonomsko tveganje** srednje visoko z visokim vplivom na zavarovalniški trg. Občutnejše izboljšanje ocene tega tveganja, ki jo v letu 2016 nakazuje večina splošnih makroekonomskih kazalnikov, zavirata glavna generatorja makroekonomskega tveganja za zavarovalni trg: (še vedno) nizka raven obrestnih mer na finančnih trgih in šibka rast povpraševanja po zavarovalnih produktih, še zlasti po produktih življenjskih zavarovanj.

Glede na kvalitativne kazalnike najvišjo oceno tveganja za zavarovalniški trg predstavlja **tržno tveganje**, z visokim vplivom na zavarovalniški trg. Največji vpliv na visoko oceno tržnega tveganja za prvo četrtletje 2017 ima še vedno nizka raven obrestnih mer na finančnih trgih, predvsem obrestnih mer državnih vrednostnih papirjev, kar za zavarovalnice pomeni visoko tveganje reinvestiranja. Odklon ponderirane garantirane obrestne mere zavarovalnih pogodb od obrestnih mer državnih in dolžniških vrednostnih papirjev, v katere lahko zavarovalnice investirajo sredstva, se je nekoliko zmanjšal, vendar še vedno ostaja visok. Negativen vpliv na oceno tržnega tveganja ima tudi povečana spremenljivost tečajev tujih valut oziroma njihov vpliv na naložbene portfelje zavarovalnic.

Pomembno tveganje z visokim vplivom za zavarovalni trg trenutno predstavljajo tudi **napovedana reforma zdravstvenega sistema** in posledično negotovosti v zvezi z dejavnostjo dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja. Reforma zdravstvenega sistema in s tem povezana reforma financiranja zdravstvenih storitev naj bi vključevala ukinitve dopolnilnega prostovoljnega zdravstvenega zavarovanja, ki ga izvajajo komercialne zavarovalnice. To zavarovanje obsega približno tretjino celotne zbrane premije premoženjskih zavarovanj slovenskega zavarovalnega trga.

Tržno in makroekonomsko tveganje kot ključni tveganji.

Makroekonomsko tveganje je pogojeno z nizko ravnjo obrestnih mer in šibkim povpraševanjem po zavarovanjih.

Tudi tržno tveganje je pogojeno z nizko ravnjo obrestnih mer.

Reforma zdravstvenega sistema pomeni tveganje za zavarovalni trg.

Kreditno tveganje je nizko zaradi stabilnega makroekonomskega okolja.

Izpostavljenost zavarovalniškega trga **kreditnemu tveganju** ocenjujemo kot nizko z majhnim vplivom na trg. Stabilizacija makroekonomskih kazalnikov, vezanih na Slovenijo, ter posledično nižji kreditni pribitki vrednostnih papirjev v naložbenih portfeljih slovenskih zavarovalnic so glavni razlog za trenutno razmeroma ugodno oceno kreditnega tveganja. Znotraj strukture naložb slovenskih zavarovalnic imajo naložbe v državne vrednostne papirje in naložbe v dolžniške vrednostne papirje še vedno približno tričetrtni delež. V portfelju slovenskih zavarovalnic je še vedno prisotna močna koncentracija naložb v slovenske državne in dolžniške vrednostne papirje z izdajatelji iz Slovenije, kar je pomemben faktor za izpostavljenost kreditnemu tveganju.

Zavarovalna tveganja in tveganja za dobičkonosnost in solventnost zavarovalnic so nizka.

Zavarovalna tveganja za slovenski zavarovalniški trg predstavljajo nizko izpostavljenost in majhen vpliv na trg. V prvem četrtletju 2017 je glede na primerljivo obdobje v predhodnem letu po daljšem obdobju stagniranja bruto obračunana premija iz življenjskih zavarovanj povišala. Prav tako se je v letu 2016 povišala tudi obračunana kosmata premija premoženjskih zavarovanj.

Tveganje za dobičkonosnost in solventnost zavarovalnic je nizko, njegov vpliv na trg pa ocenjujemo kot srednji. Kazalnika ROE¹² in ROA¹³ sta se izboljšala pri premoženjskih in tudi pri življenjskih zavarovanjih, povečali pa so se tudi donosi naložb življenjskih in premoženjskih zavarovanj. Pri tem izpostavljamo, da je bila v tem obdobju izpostavljenost večjim škodnim dogodkom podpovprečna, ter da na naložbeni strani lahko v prihodnje pričakujemo manjše donose, povezane s trendi obrestnih mer na kapitalskih trgih.

Tveganja, povezana z likvidnostjo in financiranjem zavarovalniškega trga ocenjujemo kot srednja, pri čemer v letu 2016 še vedno opažamo zniževanje izrednih izplačil iz življenjskih zavarovanj, kar znižuje izpostavljenost likvidnostnemu tveganju.

Tveganja v zvezi z medsebojnimi povezavami / neravnovesji ocenjujemo kot nizka, prav tako je majhen njihov vpliv na zavarovalniški trg.

1.3 Agencija za trg vrednostnih papirjev

Padec števila investicijskih podjetij in družb za upravljanje v letu 2016.

Del finančnega sistema, ki spada pod pristojnost Agencije za trg vrednostnih papirjev¹⁴ je v preteklem letu zaznamovalo nadaljnje zmanjševanje števila investicijskih podjetij in družb za upravljanje, hkrati pa smo bili priča povečanju premoženja v upravljanju investicijskih in pokojninskih skladov.

Stranke investicijskih podjetij imajo večino premoženja v domačih finančnih instrumentih.

Investicijska podjetja (borznoposredniške družbe in banke) so za račun strank vodila finančne instrumente v vrednosti 16,2 mrd EUR, od tega je bilo 15,7 mrd EUR sredstev v domačih finančnih instrumentih. Sredstva v gospodarjenju s finančnimi instrumenti za račun strank so bila v vrednosti približno 839 mio EUR.

Konsolidacija pri družbah za upravljanje v letu 2016.

Na področju družb za upravljanje sta se v letu 2016 nadaljevali konsolidacija in racionalizacija. Dovoljenje za opravljanje storitev upravljanja investicijskih skladov je konec leta 2016 imelo devet družb za upravljanje, ki so upravljale 105 vzajemnih skladov, med njimi pa so prevladovali delniški skladi. Po drugi strani sta dve domači družbi za upravljanje v letu 2016 razširili svojo ponudbo tudi na področje alternativnih investicijskih skladov (v

¹² ROE – angl. Return On Equity, donosnost lastniškega kapitala.

¹³ ROA – angl. Return on Assets, donosnost sredstev.

¹⁴ ATVP – Agencija za trg vrednostnih papirjev, angl. Securities Market Agency.

nadaljevanju: AIS¹⁵), saj sta začeli upravljati štiri AIS, med njimi tudi dve AIS, ki imata priznan status specialnega investicijskega sklada (v nadaljevanju: SIS¹⁶).

Premoženje vzajemnih skladov se je leta 2016 glede na leto 2015 povečalo za 6,7 % in konec leta obsegalo 2,474 mrd EUR. Vzajemni skladi so v letu 2016 zabeležili pozitivna neto vplačila v višini 15 mio EUR.

Rast premoženja v upravljanju.

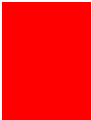

Število vzajemnih pokojninskih skladov se je glede na leto 2015 povečalo, saj je na začetku leta 2016 začel poslovati še en krovni pokojninski sklad, ki znotraj treh podskladov, izvaja naložbeno politiko življenjskega cikla člana. Poleg navedenega se je v letu 2016 en vzajemni pokojninski sklad pripojil k drugemu vzajemnemu pokojninskemu skladu. Konec leta 2016 je Agencija za trg vrednostnih papirjev izdala še eno dovoljenje za upravljanje krovnega pokojninskega sklada, ki je začel poslovati pričel na začetku leta 2017. Na dan 31. 12. 2016 je tako poslovalo devet vzajemnih pokojninskih skladov, ki so jih upravljali trije upravljavci. Obseg sredstev vzajemnih pokojninskih skladov je konec leta 2016 znašal 1.011,7 mio EUR, kar je 4,8 % več kot ob koncu leta 2015.

Večje število vzajemnih pokojninskih skladov.

Ključna tveganja makrobonitetnega področja, ki ga nadzoruje Agencija za trg vrednostnih papirjev, so v preteklem letu ostala na enakih ravneh, kot so bila do zdaj. Tveganje stabilnosti neto vplačil v vzajemne sklade ostaja nizko, medtem ko tveganje likvidnosti kapitalnega trga ostaja visoko.

Ključna tveganja ostala nespremenjena v letu 2016.

Tabela 2: Prikaz tveganj na trgu vrednostnih papirjev

Sistemsko tveganje	Ocena		Tendencia sprem. tveganja	Komentar
	za Q4 2016	za Q1 2017		
Likvidnost kapitalnega trga				Likvidnost kapitalnega trga je bila v preteklem letu na najnižji ravni v zadnjih 10 letih. Število VP v borzni kotaciji še naprej pada, indeks je močno pod dolgoletnim povprečjem.
Stabilnost neto vplačil glede na ČVS vzajemnih skladov				Skupna neto vplačila vzajemnih skladov predstavljajo majhen delež v skupni ČVS* vzajemnih skladov, kar kaže nizko tveganje.

Barvna lestvica:

Vir: Agencija za trg vrednostnih papirjev.
Opombe: * ČVS – čista vrednost sredstev.

¹⁵ AIS – alternativni investicijski skladi, angl. Alternative Investment Funds.

¹⁶ SIS – specialni investicijski sklad, angl. special investment fund.

Likvidnost kapitalskega trga

Pri merjenju tveganja likvidnosti slovenskega kapitalskega trga uporabljamo štiri kazalnike:

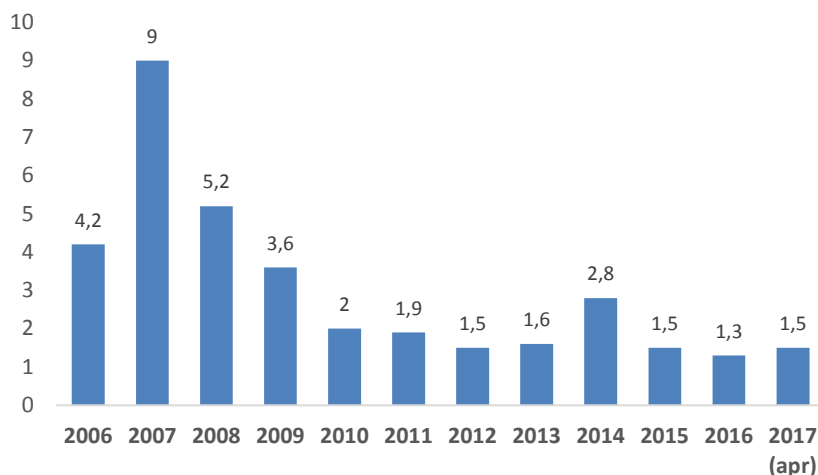
- odstopanje prometa od dnevnega povprečja na Ljubljanski borzi,
- povprečni dnevni promet na Ljubljanski borzi,
- število izdaj vrednostnih papirjev na Ljubljanski borzi in
- odstopanje od povprečne vrednosti indeksa SBITOP.

Likvidnost slovenskega kapitalskega trga je bila v letu 2016 najnižja v zadnjih 10 letih.

Odstopanje prometa od dnevnega povprečja na Ljubljanski borzi ni bilo izrazito, opaziti pa je mogoče konstantno odstopanje prometa navzdol. V prvem četrtletju leta 2017 se je trend padanja prometa ustavil. Dnevni promet na Ljubljanski borzi je v letu 2016 dosegel najnižjo raven v zadnjih desetih letih.

Leta 2016 je povprečni dnevni promet znašal 1,3 mio EUR. To pomeni, da je likvidnost na kapitalskem trgu v Sloveniji zelo nizka.

Slika 4: Prikaz povprečnega dnevnega prometa po letih (v mio EUR)

Vir: Podatki Ljubljanske borze.

Upadanje števila izdanih vrednostnih papirjev na domači borzi se je v prvem četrtletju 2017 nadaljevalo.

Poleg tega je tudi število izdaj vrednostnih papirjev na Ljubljanski borzi v letu 2016 padlo na 76, kar je prav tako najmanjše število v zadnjih desetih letih. Do konca aprila 2017 se je število izdaj še nekoliko zmanjšalo. Tudi navedeno je eden izmed pokazateljev povečanega tveganja likvidnosti kapitalskega trga.

Povprečna vrednost indeksa SBITOP¹⁷ od leta 2007 je 970,09 točke, v zadnjem letu pa se giblje med 660 in 770 točkami, kar pomeni skoraj 30 % pod povprečno vrednostjo. Vse navedeno kaže na visoko tveganje likvidnosti kapitalskega trga.

Tabela 3: Število izdaj VP po letih

Leto	Število izdaj VP
2006	205
2007	188
2008	187
2009	174
2010	159
2011	139
2012	124
2013	106
2014	97
2015	89
2016	76
2017 (apr)	74

Vir: Podatki Ljubljanske borze.

¹⁷ SBITOP – blue-chip indeks Ljubljanske borze.

Tveganje stabilnosti neto vplačil v vzajemne sklade

Tveganje se meri in ovrednoti z uporabo dveh kazalnikov, in sicer:

- delež neto vplačil v vzajemne sklade določene vrste v vrednosti čiste vrednosti sredstev (v nadaljevanju: ČVS¹⁸) vzajemnih skladov¹⁹ določene vrste in
- delež neto vplačil v vzajemne sklade v skupni ČVS vseh vzajemnih skladov.

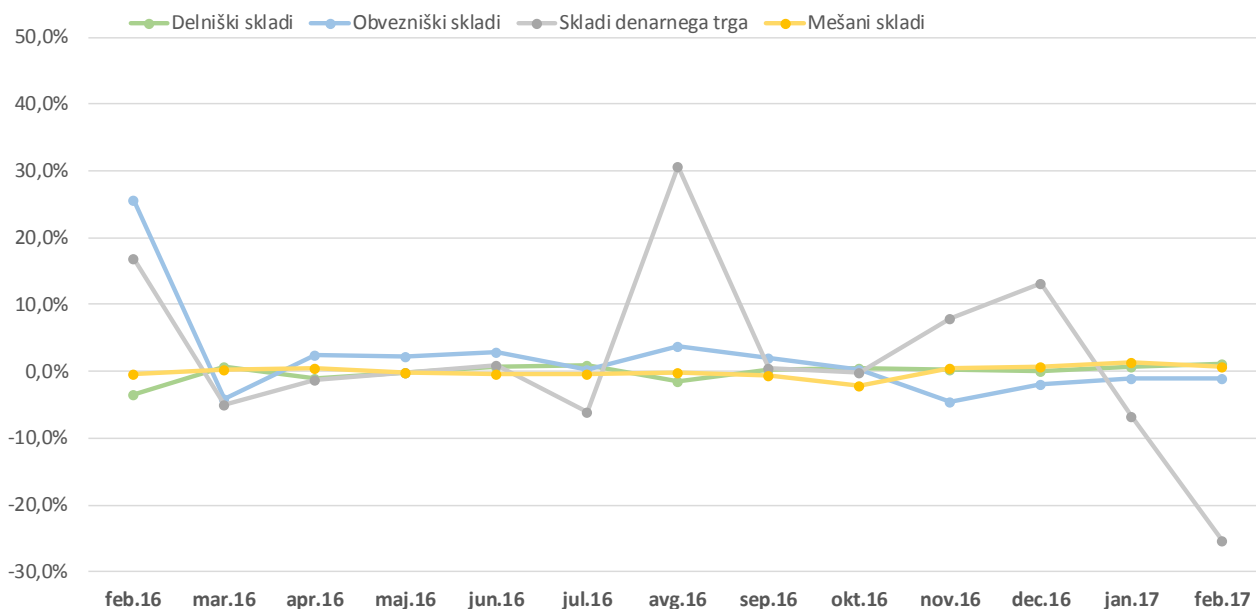
Delež neto vplačil vseh vzajemnih skladov glede na skupno ČVS vseh vzajemnih skladov je bil od februarja do maja 2016 negativen ter se je gibal med -0,01 % in -0,3 %. V obdobju od junija 2016 do februarja 2017 je bil delež skupnih neto vplačil vseh vzajemnih skladov v skupni ČVS pozitiven, razen oktobra 2016 in februarja 2017. Podatki v obravnavanem obdobju kažejo nizko tveganje obravnavanega obdobja, saj ni zaznati večjih nihanj oziroma daljšega trajajočega obdobja visokih neto izplačil.

V obdobju od februarja 2016 do februarja 2017 je bil odklon neto vplačil pri delniških in mešanih vzajemnih skladih glede na njihov ČVS manjši od 5 %, kar kaže nizko tveganje pri teh vrstah vzajemnih skladov. V enakem obdobju je največ nihanj deleža neto vplačil v vrednosti ČVS mogoče zaznati pri skladih denarnega trga, kar pa zaradi visoke likvidnosti njihovih portfeljev in majhnega deleža v skupni ČVS ni ocenjeno kot problematično. Pri obvezniških skladih je bil le v februarju 2016 delež neto vplačil glede na vrednost ČVS nad 5 % (25,5 %), nato pa je delež v zadnjih 11 mesecih ostal v mejah nizkega tveganja (pod 5 %).

Pozitivna neto vplačila v vzajemne sklade.

Majhen odklon neto vplačil pri delniških in mešanih vzajemnih skladih.

Slika 5: Prikaz odklona neto vplačil v vzajemne sklade določene vrste glede na ČVS vzajemnih skladov določene vrste v obdobju od februarja 2016 do februarja 2017

Vir: Agencija za trg vrednostnih papirjev.

¹⁸ ČVS – čista vrednost sredstev.

¹⁹ VS – vzajemni skladi.

2. Ukrepi makrobonitetnega značaja, sprejeti ali spremenjeni v Republiki Sloveniji v letu 2016

2.1 Banka Slovenije

Banka Slovenije ima v veljavi šest makrobonitetnih instrumentov.

Banka Slovenije je sredi leta 2016 obstoječim štirim dodala dva nova makrobonitetna instrumenta za nepremičninski trg v obliki priporočil bankam. Makrobonitetna instrumenta se nanašata na priporočeno najvišjo vrednost razmerja med zneskom stanovanjskega posojila in vrednostjo nepremičnine, s katero je posojilo zavarovano, ter priporočeno najvišjo vrednost razmerja med letnimi stroški servisiranja dolga in letnim dohodkom kreditateljca ob sklenitvi kreditne pogodbe.

1. Makrobonitetni instrument: GLTDF

Vmesni cilj makrobonitetne politike: ublažiti in preprečiti čezmerno neskladje v ročnostni strukturi in nelikvidnost.

Cilj instrumenta je vzdržno zniževati razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja.

Banka Slovenije je ob koncu junija 2014 uvedla makrobonitetni instrument GLTDF²⁰, da bi upočasnila zniževanje razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja (v nadaljevanju: NBS²¹) ter prispevala k stabilizaciji strukture financiranja in zmanjšanju sistemskega likvidnostnega tveganja.

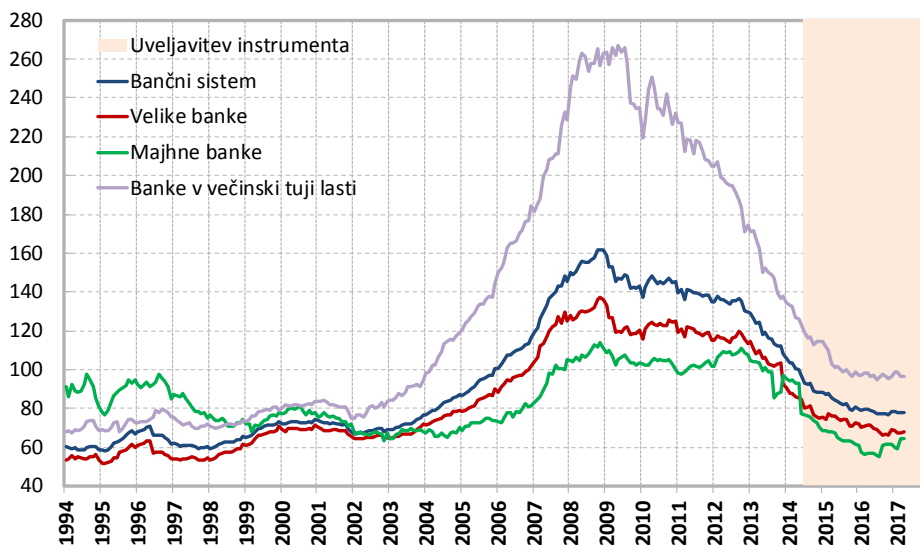
Banka Slovenije je GLTDF ohranila kot aktiven instrument v letu 2016, ublažila pa je zahteve instrumenta.

Potem ko so v letu 2015 zahteve instrumenta ostale nespremenjene in ni prišlo do prej predvidenega zaostrovanja, je Banka Slovenije v letu 2016 ohranila GLTDF kot aktiven instrument, pri čemer je zahteve instrumenta dodatno ublažila. Na podlagi evalvacije instrumenta je bilo ugotovljeno, da se zastavljeni cilji instrumenta izpolnjujejo, da se razmerje med vlogami in posojili nebančnega sektorja stabilizira, delež stabilnih virov financiranja, to je vlog nebančnega sektorja, povečuje ter da se z zmanjševanjem primanjkljaja finančnih naložb za doseganje količnika likvidnosti drugega razreda zmanjšuje sistemsko likvidnostno tveganje. Hkrati je bila dana ugotovitev, da so posamezna tveganja še prisotna, da lahko povečevanje deleža vpoglednih vlog zmanjšuje stabilnost strukture financiranja, pri čemer se z istočasnim podaljševanjem ročnosti naložb povečuje tveganje ročne neusklajenosti aktive in pasive. Zato je instrument ostal aktiven, vendar se z uvedeno spremembo zahtevajo višje likvidnostne rezerve le še od bank, ki na letni in tudi na četrtni ravni ob povečevanju vlog krčijo kreditiranje nebančnega sektorja. Zniževanje zahtev je bilo sprejeto z namenom, da instrument ne spodbuja kreditne aktivnosti in omogoča lažje razreševanje nedonosnih terjatev.

²⁰ GLTDF – angl. Gross Loan To Deposit Flows Ratio. GLTDF je razmerje med letno spremembo stanja posojil nebančnemu sektorju pred oslabitvami (bruto posojila NBS) in letno spremembo vlog nebančnega sektorja (NBS). Instrument daje banki izbiro, da bodisi izpolnjuje minimalne zahteve za GLTDF, to je GLTDF vsaj 0 % za banke s pozitivnim prirastom vlog, bodisi povečuje likvidnostne blažilnike v smislu višjih zahtev za količnike likvidnosti prvega oziroma drugega razreda.

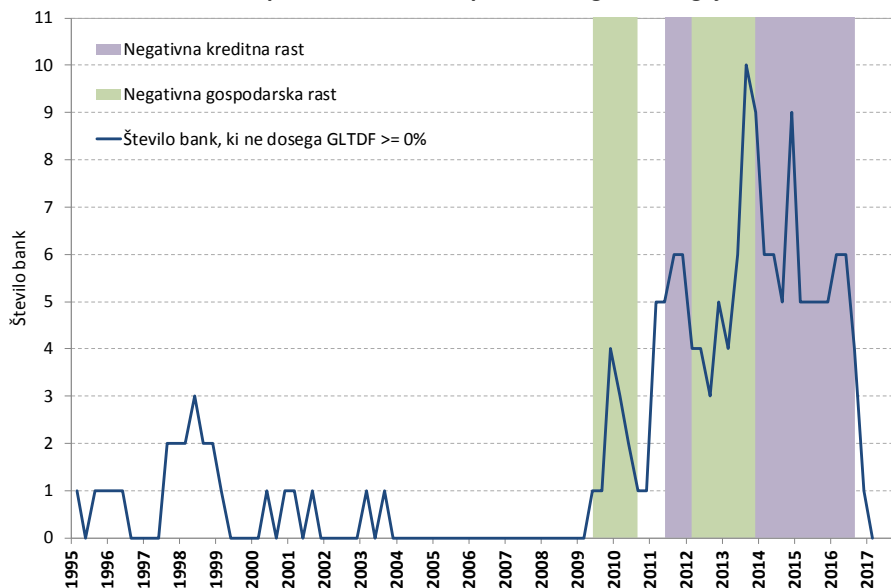
²¹ NBS – nebančni sektor.

Slika 6: Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja za bančni sistem in skupine bank

Vir: Banka Slovenije.

Slika 7: Število bank, ki ob pozitivnem letnem prirastu vlog ne dosežajo GLTDF $\geq 0\%$

Vir: Banka Slovenije.

Do konca leta 2016 minimalnih zahtev za GLTDF ni izpolnjevala le še ena banka, medtem ko v prvem četrtletju 2017 vse banke izpolnjujejo minimalne zahteve za GLTDF. Tudi na podlagi napovedi poslovanja bank za obdobje prihodnjih treh let se kaže, da se bo ob izboljševanju gospodarskih razmer kreditna aktivnost bank še dodatno okrepila in bo pretežno financirana z vlogami nebančnega sektorja, medtem ko bo obseg likvidnih naložb v strukturi bilanc ostal razmeroma velik. Kar kaže na to, da je instrument dosegel svoje cilje in se bo njegova aktivna vloga v prihodnje zmanjšala.

V prvem četrtletju 2017 so vse banke izpolnjevale minimalne zahteve za GLTDF.

2. Makrobonitetni instrument: Omejevanje depozitnih obrestnih mer

Vmesni cilj makrobonitetne politike: omejiti sistemski vpliv izkrivljajočih spodbud, da bi se zmanjšalo moralno tveganje.

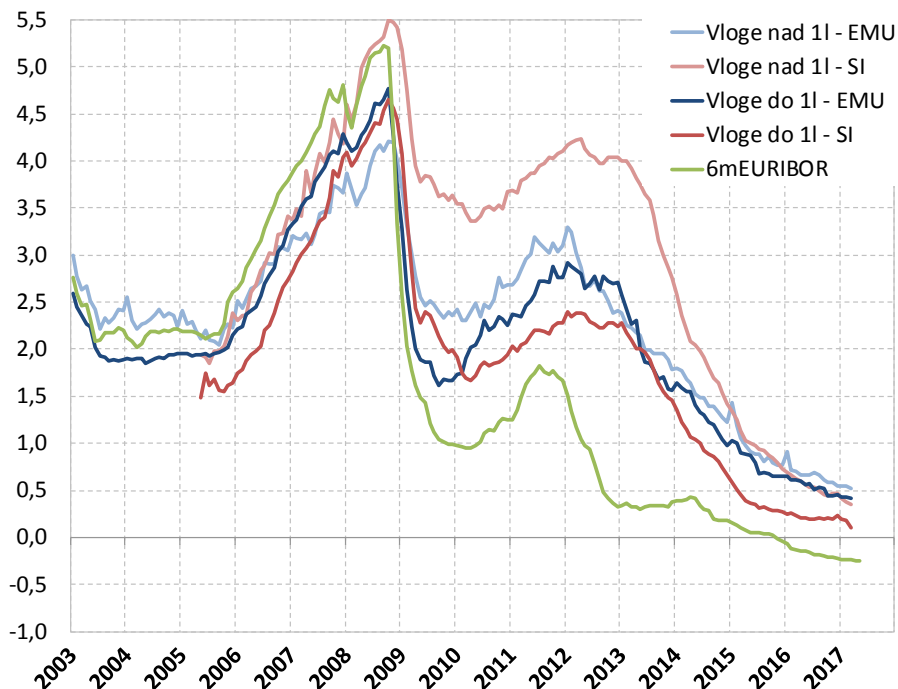
Cilj instrumenta je omejiti čezmerno zviševanje pasivnih obrestnih mer za vloge zasebnega nebančnega sektorja.

Banka Slovenije je marca 2012 uvedla instrument omejevanja depozitnih obrestnih mer²². Instrument je bil uveden zaradi omejevanja dohodkovnega tveganja za banke ob čezmernem zviševanju obrestnih mer za vloge nebančnega sektorja. Sprejeti ukrep naj bi banke spodbudil k večji skrbnosti pri uravnavanju višine pasivnih obrestnih mer. Metodologija izračuna pribitka h kapitalskim potrebam za tveganje dobičkonosnosti iz pasivnih obrestnih mer je bila opredeljena v Smernicah Banke Slovenije o ocenjevanju ustreznega notranjega kapitala.

Obrestne mere za nove vloge do enega leta so nižje od obrestnih mer evroobmočja.

V letu 2013 so se obrestne mere za vloge vseh razredov ročnosti, ki so predmet instrumenta, zniževale. V drugi polovici leta 2013 se je znižala tudi razpršenost obrestnih mer za vloge v vseh razredih ročnosti. Poleg tega so se obrestne mere za nove vloge z ročnostjo do enega leta spustile pod raven primerljivih obrestnih mer v evroobmočju. S tem so bili odpravljani razlogi za aktivno uporabo instrumenta. Obrestne mere za vloge so nadaljevale proces hitrega zniževanja, vse do sredine leta 2015, ko se je 6-mesečni EURIBOR²³ prvič spustil pod ničelno spodnjo mejo. Od sredine 2015 se je padanje obrestnih mer za vloge močno upočasnilo na ročnostih do enega leta in tudi pri dolgoročnih vlogah. Zadnje predvsem kot posledica dejstva, da je ob premajhni donosnosti vezanih vlog glede na njihovo manjšo likvidnost večino prirasta vlog nebančnega sektorja izhajalo iz vpoglednih vlog.

Slika 8: Obrestne mere za nove vloge nebančnega sektorja, primerjava Slovenije z evroobmočjem in 6-mesečni EURIBOR, v odstotkih

Vir: Banka Slovenije.

²² Angl. Limits on Deposit Rates.

²³ EURIBOR – angl. Euro Interbank Offered Rate, medbančna obrestna mera za evro na evropskem denarnem trgu.

3. Makrobonitetni instrument: Proticiklični kapitalski blažilnik

Vmesni cilj makrobonitetne politike: ublažiti in preprečiti čezmerno rast kreditiranja in čezmerni finančni vzvod.

Od 1. 1. 2016 velja makrobonitetni ukrep proticiklični kapitalski blažilnik²⁴. Namen blažilnika je zaščititi bančni sistem pred morebitnimi izgubami, kadar je čezmerna rast kreditiranja povezana s povečanjem tveganj v sistemu kot celoti. Instrument tako neposredno povečuje odpornost bančnega sistema in preprečuje čezmerno rast kreditiranja.

Vrednost proticikličnega kapitalskega blažilnika se lahko giblje med 0 % in 2,5 % tveganju prilagojene aktive, izjemoma tudi višje. Blažilnik se aktivira, kadar je čezmerna rast kreditiranja povezana s povečanjem tveganj v sistemu. Osnovno merilo za določitev vrednosti blažilnika je zlasti odstopanje razmerja med krediti zasebnemu nebančnemu sektorju in BDP od dolgoročnega trenda, vendar se pri tem zaradi specifičnih značilnosti slovenskega gospodarstva upoštevajo tudi drugi ustrezni kazalniki, in sicer letna stopnja rasti nepremičnin, letna stopnja rasti kreditov domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju, razmerje med krediti in depoziti zasebnega nebančnega sektorja, donos na kapital ter razmerje med krediti in bruto poslovnim presežkom. Vrednosti kazalnikov Banka Slovenije preverja četrtletno. Na podlagi njihovih vrednosti se odloči o morebitni spremembi stopnje blažilnika. Trenutne vrednosti kazalnikov utemeljujejo stopnjo blažilnika 0 % zneska skupne izpostavljenosti tveganjem v Republiki Sloveniji. Stopnja blažilnika ostaja vse od uvedbe nespremenjena. Kadar je opredeljena stopnja blažilnika višja od 0 % ali kadar se zviša že uveljavljena stopnja, se začne nova stopnja blažilnika načeloma uporabljati 12 mesecev po objavi.

Tabela 4 vsebuje trenutne vrednosti kazalnikov tveganj in pripadajoča zgodovinska povprečja. V zadnjem četrtletju 2016 je bilo odstopanje razmerja med krediti in BDP od dolgoročnega trenda negativno ter je znašalo -38,5 %, kar odraža nizko raven kreditiranja zasebnega nebančnega sektorja v primerjavi s preteklimi vrednostmi. Nizka raven kreditiranja pomeni, da sistemska tveganja ne izvirajo iz čezmerne kreditne rasti. Enak zaključek izhaja tudi iz negativne letne stopnje rasti kreditov domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju, ki je znašala -0,1 %. Letna stopnja rasti cen nepremičnin je znašala 3,6 %, kar je nižje od dolgoročnega trenda. Pozitivna rast cen nepremičnin je pričakovana posledica obrata preteklih negativnih rasti in ne kaže na nastanek novih tveganj iz čezmerne kreditne aktivnosti bank. Tudi razmerje med krediti in depoziti zasebnega nebančnega sektorja je bilo pod preteklimi vrednostmi in je znašalo 0,8 %. Pove nam, da so krediti večinoma financirani z depoziti komitentov, ki so stabilnejši vir sredstev bank. Vrednost donosa na kapital je ostala razmeroma nizka in je znašala 0,08 %. V obdobjih čezmerne kreditiranja donos na kapital dosega višje vrednosti. Nizko je bilo tudi razmerje med krediti in bruto poslovnim presežkom, ki predstavlja mero zadolženosti zasebnega sektorja in izraža sposobnost financiranja dolgov poslovnega sektorja.

Za izpostavljenosti do drugih držav EGP²⁵ se uporabijo stopnje blažilnika, kot so navedene na spletni strani ESRB²⁶. Za kreditne izpostavljenosti v državah, ki niso navedene na spletni strani ESRB, se uporabi 0-odstotna stopnja blažilnika.

Cilj instrumenta je zagotoviti, da bi banke imele med krizo na razpolago več kapitala, ki bi jim omogočal absorpcijo morebitnih izgub ob realizaciji sistemskih tveganj.

Razmerje med krediti in depoziti zasebnega sektorja pove, da so krediti večinoma financirani z depoziti komitentov.

²⁴ CCB – angl. Countercyclical Capital Buffer, proticiklični kapitalski blažilnik.

²⁵ EGP – Evropsko gospodarsko območje, EEA – angl. European Economic Area, poleg držav članic EU še Norveška, Islandija in Švica.

²⁶ Povezava na spletno stran ESRB:
https://www.esrb.europa.eu/national_policy/ccb/applicable/html/index.en.html.

Tabela 4: Vrednost kazalnikov za določitev blažilnika

Kazalnik \ vrednost	Povprečna vrednost (Q1 2000 – Q4 2016) *	Vrednost kazalnikov, upoštevana pri odločitvi o blažilniku, sprejeti v Q1 2017 **
vrzel med krediti zasebnemu nebančnemu sektorju in BDP	-3,3 %	-38,5 %
letna stopnja rasti cen nepremičnin (na voljo od 2001)	4,3 %	3,6 %
letna stopnja rasti kreditov domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju	10,2 %	-0,1 %
razmerje med krediti in depoziti zasebnega nebančnega sektorja	1,2	0,8
donos na kapital	-0,01	0,08
razmerje med krediti in bruto poslovnim presežkom	4,2	2,5

Vir: SURS in lastni preračuni.

Opombe:

* Vrednost se uporablja zgolj za orientacijo. Povprečna vrednost kazalnika letna stopnja rasti cen nepremičnin je zaradi razpoložljivosti podatkov izračunana za obdobje Q1 2001 – Q3 2016.

** Uporabljena je zadnja razpoložljiva vrednost kazalnika, Q4 2016. Za letno stopnjo rasti cen nepremičnin je zadnja razpoložljiva vrednost Q3 2016.

4. Makrobonitetni instrument: Identifikacija drugih sistemsko pomembnih bank in blažilnik za druge sistemsko pomembne banke

Vmesni cilj makrobonitetne politike: omejiti sistemski vpliv izkrivljajočih spodbud, da bi se zmanjšal moralni hazard.

Cilj instrumenta je zmanjšati verjetnost propada sistemsko pomembne banke.

Banke, opredeljene kot DSPB, bodo morale imeti oblikovan blažilnik od 1. 1. 2019.

Blažilnik za druge sistemsko pomembne banke (v nadaljevanju: DSPB²⁷) se je začel uporabljati 1. 1. 2016 in je namenjen omejevanju sistemskega vpliva izkrivljajočih spodbud, da bi se zmanjšal moralni hazard, kar je eden izmed vmesnih ciljev makrobonitetne politike. Instrument spada med ukrepe, ki zmanjšujejo verjetnost propada sistemsko pomembne institucije.

Banke, ki jih je Banka Slovenije identificirala kot DSPB, bodo blažilnik zavezane izpolnjevati od 1. 1. 2019. Banka Slovenije v skladu z 219. členom ZBan-2 najmanj enkrat na leto preveri izpolnjevanje meril za DSPB in ustreznost določenih stopenj blažilnika za DSPB. V letu 2016 je Banka Slovenije pri ponovni identifikaciji DSPB in določitvi stopenj blažilnika za te v celoti uporabila obvezne kazalnike, ki jih predpisuje Evropski bančni organ (v nadaljevanju: EBA²⁸). Pri identifikaciji DSPB Banka Slovenije ni uporabila dodatnih kazalnikov. Rezultat je bil izračunan v skladu z napotki iz Smernic EBA. Opredeljeni prag sistemske pomembnosti je ostal na ravni 350 bazičnih točk. Pri opredelitvi višine blažilnika in dolžine prehodnega obdobja je Banka Slovenije upoštevala zlasti rezultat, izračunan na podlagi Smernic EBA, dodatno pa tudi višino blažilnikov, ki so jih opredelile druge članice Evropske unije, in stanje kreditnega cikla v Sloveniji.

Vrednosti kazalnika sistemske pomembnosti in kapitalski blažilnik, ki ga bodo morale banke izpolnjevati od 1. 1. 2019, so prikazani v tabeli 5. Posamezna banka mora blažilnik izpolnjevati na najvišji ravni konsolidacije v Republiki Sloveniji, in sicer z navadnim lastniškim temeljnim kapitalom.

²⁷ DSPB – druge sistemsko pomembne banke, O-SII – angl. Other Systemically Important Institutions.

²⁸ EBA – angl. European Banking Authority, Evropski bančni organ.

Tabela 5: Dosežen rezultat pri oceni sistemske pomembnosti in višina kapitalskega blažilnika

Banka	Vrednosti kazalnika sistemske pomembnosti *	Meje razredov	Višina kapitalskega blažilnika od 1. 1. 2019 **
NLB d.d.	3.098	2.450 – 3.149	1,00 %
SID banka, d.d., Ljubljana	1.352	1.050 – 1.749	0,50 %
Nova KBM d.d.	778	350 – 1.049	0,25 %
Unicredit banka Slovenija d.d.	757	350 – 1.049	0,25 %
Abanka d.d.	698	350 – 1.049	0,25 %
Sberbank d.d.	686	350 – 1.049	0,25 %
SKB d.d.	539	350 – 1.049	0,25 %
Banka Koper d.d.	448	350 – 1.049	0,25 %

Vir: Banka Slovenija. Opombe: * Po Smernicah EBA, predstavljene bazične točke.
** V % skupne izpostavljenosti tveganjem.

Glede na vrednost kazalnika sistemske pomembnosti in opredeljen prag 350 bazičnih točk, je bilo v letu 2015 osem bank identificiranih kot DSPB. V letu 2016 so bile kot sistemsko pomembne identificirane iste banke. Pri večini bank je bila sprememba v letu 2016, v primerjavi z letom 2015 zelo majhna. Z izjemo Unicredit banke Slovenija d.d. vse banke ostajajo v istem razredu kot lani. Unicredit banka Slovenija d.d. je pri ocenjevanju v letu 2016 dosegla nižjo vrednost kazalnika sistemske pomembnosti, ki jo uvršča v razred, za katerega je predvidena višina blažilnika 0,25 %. Nekoliko večjo spremembo v višini kazalnika sistemske pomembnosti je mogoče zaznati tudi pri Sberbank d.d., katere sistemski pomen se je povečal, vendar ne toliko, da bi to zahtevalo višjo stopnjo blažilnika. Poleg tega narašča tudi sistemski pomen NLB d.d., ki se je približala zgornji meji razreda, v katerega je uvrščena.

Informacije o višini blažilnikov za druge sistemsko pomembne banke drugih držav članic EU so na voljo na spletni strani ESRB²⁹.

5. Makrobonitetni instrument: Makrobonitetni instrumenti za stanovanjski nepremičninski trg

Vmesni cilj makrobonitetne politike: ublažiti in preprečiti čezmerno rast kreditiranja in čezmerni finančni vzvod

Nepremičninski trg v Sloveniji postopoma oživlja. Na povečano povpraševanje in pripravljenost za nakup stanovanj in hiš ter prenehanje upadanja cen stanovanj vpliva več dejavnikov, in sicer nižje obrestne mere za stanovanjska posojila, nižje cene nepremičnin, nižji kreditni standardi pri stanovanjskih posojilih, gospodarska rast, razmeroma majhna zadolženost gospodinjstev, pričakovanja kupcev itd. Banka Slovenije ocenjuje, da se je obdobje hitrega upadanja cen končalo in da bo sledilo stabilno obdobje z rahlimi nihanji cen nepremičnin.

Septembra 2016 je Banka Slovenije v obliki nezavezujočega priporočila uvedla dva makrobonitetna instrumenta za stanovanjska nepremičninska posojila, in sicer omejitev razmerja med višino kredita in vrednostjo zavarovanja kredita (v nadaljevanju: LTV³⁰) ter omejitev razmerja med stroški servisiranja dolga in dohodkom kreditateljca (v

V letu 2016 je bilo osem bank ponovno opredeljenih kot sistemsko pomembne banke.

Cilj instrumentov je omejevati tveganja, povezana s financiranjem nepremičnin.

²⁹ Povezava na spletno stran ESRB:

https://www.esrb.europa.eu/national_policy/systemically/html/index.en.html.

³⁰ LTV – angl. Loan-To-Value, razmerje med višino odobrenega posojila in vrednostjo premoženja, s katero je posojilo zavarovano.

nadaljevanju: DSTI³¹). Uporaba instrumentov je načeloma izključno v nacionalni pristojnosti.

Banka Slovenije je bankam priporočila najvišjo vrednost obeh razmerij pri novih stanovanjskih posojilih. Priporočena najvišja vrednost LTV znaša 80 %, priporočena najvišja vrednost DSTI pa:

- pri kreditorejmalcih z dohodki manj ali enako 1.700 EUR mesečno: 50 %, in
- pri kreditorejmalcih z dohodki več kot 1.700 EUR mesečno: 50 % za del dohodka do vključno 1.700 EUR in 67 % za del dohodka nad 1.700 EUR.

V primeru več kreditorejmalcev velja določilo za vsakega posebej.

Priporočilo bankam, da se upoštevajo omejitve na različne izvršbe dolžnikov.

Poleg tega se bankam priporoča, da že pri odobravanju kreditov (pri oceni kreditne sposobnosti) smiselno upoštevajo omejitve, ki jih v postopku izvršbe na denarno terjatev dolžnika opredeljuje Zakon o izvršbi in zavarovanju³² ter Zakon o davčnem postopku³³, torej prejemke, ki so izvzeti iz izvršbe in omejitve izvršbe na dolžnikove denarne prejemke.

Namen instrumentov je ublažiti kreditni cikel in povečati odpornost finančnih institucij.

Ukrepa zasledujeta enega izmed vmesnih ciljev makrobonitetne politike, ki je blažitev in preprečitev čezmerne rasti kreditiranja in finančnega vzvoda. Instrumenta delujeta na strani kreditnega povpraševanja. Namen omejitve razmerij LTV in DSTI je ublažiti kreditni cikel ter povečati odpornost finančnih institucij. Nižje razmerje DSTI zmanjša verjetnost neplačila in deluje kot avtomatični stabilizator, saj je instrument manj občutljiv na kreditni cikel. Strožje razmerje LTV zmanjša amplitudo kreditnega cikla in izboljša odpornost bančnega sistema, saj so morebitne izgube ob neplačilu manjše. Uvedba obeh instrumentov je sočasna zaradi njune pozitivne medsebojne interakcije. LTV je občutljiv na spremembe na nepremičninskem trgu in DSTI na spremembe makroekonomskih razmer. Poleg tega se s hkratno uvedbo zmanjša možnost izogibanja omejitvi LTV, in sicer z uporabo nadpovprečno tveganih nezavarovanih posojil.

Trg nepremičnin trenutno ne predstavlja tveganja finančne stabilnosti.

Razmere na slovenskem trgu nepremičnin so v fazi stabiliziranja in trenutno ne pomenijo neposrednega tveganja za finančno stabilnost, zato sta vrsta in stopnja instrumentov določeni tako, da znatneje ne posegata v trenutno kreditno aktivnost in poslovno politiko bank. Zaradi dolgotrajnih razmer nizkih obrestnih mer in razmeroma nizke zadolženosti gospodinjstev se lahko razmere hitro spremenijo. Stanovanjsko kreditiranje je segment kreditne aktivnosti, ki bo lahko razmeroma močno izpostavljen sistemskim tveganjem na začetku novega finančnega cikla, zato sta opisana instrumenta potrebna kot previdnostna ukrepa. Namen priporočila je zagotoviti, da se obstoječi kreditni standardi ne bodo čezmerno rahljali, izboljšati obstoječe sisteme obvladovanja tveganj v bankah ter poenotiti spremljanje kreditnih standardov glede na razmerja LTV in DSTI med bankami.

Banka Slovenije lahko uvede zavezujoč makrobonitetni ukrep.

Banka Slovenije bo v primeru povečanih tveganj za finančno stabilnost, ki bi bila posledica neupoštevanja priporočila, uvedla zavezujoč makrobonitetni ukrep. V primeru naraščanja sistemskih tveganj, do katerega bi prišlo kljub upoštevanju priporočenih najvišjih vrednosti razmerij LTV in DSTI, bo Banka Slovenije zaostрила parametre instrumentov.

Banke morajo še naprej ocenjevati tveganja, ki jih prevzemajo.

Uvedba makrobonitetnih instrumentov v ničemer ne posega v odgovornost bank pri ocenjevanju in prevzemanju tveganj. Banke morajo še naprej same določati svojo interno poslovno politiko pri ocenjevanju in prevzemanju tveganj glede na vrednost zavarovane nepremičnine in kreditno sposobnost posojilojemalcev.

Banka Slovenije bo prvič ocenila izvajanje priporočila v letu 2017.

Upoštevanje priporočil bank bo Banka Slovenije spremljala prek letnih anket o strukturi novih stanovanjskih posojil ali ob izvajanju rednih pregledov bančnega poslovanja. Prva ocena upoštevanja priporočila bo izvedena v letu 2017. Pri oceni upoštevanja priporočil bo Banka Slovenije na individualni ravni upoštevala čas, potreben za prilagoditev informacijskega sistema in sistema obvladovanja tveganj v bankah.

³¹ DSTI – angl. Debt Service-To-Income, razmerja med stroški servisiranja dolga in dohodkom kreditorejmalca.

³² ZIZ – Zakon o izvršbi in zavarovanju, angl. Claim Enforcement and Security Act.

³³ ZDavP-2 – Zakon o davčnem postopku, angl. Tax Procedure Act.

2.2 Agencija za zavarovalni nadzor

S 1. 1. 2016 je začel veljati Zakon o zavarovalništvu³⁴, ki je v slovenski pravni red vpeljal določbe Solventnosti II. Novi zakon pomeni velik mejnik v nadzoru finančne trdnosti in stabilnosti zavarovalniškega sektorja ter vpeljuje nove instrumente, ki omogočajo poglobljen makro- in mikronadzor zavarovalnic in pokojninskih družb.

Agencija za zavarovalni nadzor je v poslovnem letu 2016 pripravila 13 podzakonskih predpisov oziroma dopolnitev podzakonskih predpisov, ki jih predvideva Zakon o zavarovalništvu – ZZavar-1 (v skladu z ureditvijo Solventnost II) oziroma jih je bilo treba sprejeti zaradi prenehanja veljavnosti starega Zakona o zavarovalništvu. Ti podzakonski predpisi med drugimi vključujejo: Sklep o spremembah in dopolnitvah Sklepa o letnem poročilu in trimesečnih računovodskih izkazih zavarovalnic (Uradni list RS, št. 85/2016), Sklep o uporabi modulov tržnega tveganja in tveganja neplačila nasprotne stranke (Uradni list RS, št. 18/2016), Sklep o omejitvah glede sredstev in referenčnih vrednosti pri zavarovanjih z naložbenim tveganjem (Uradni list RS, št. 18/2016), Sklep o lastnih virih sredstev zavarovalnic (Uradni list RS, št. 21/2016), Sklep o obravnavi udeležb zavarovalnic (Uradni list RS, št. 21/2016), Sklep o imetnikih kvalificiranih deležev zavarovalnic in pokojninskih družb (Uradni list RS, št. 21/2016), Sklep o uporabi parametrov, specifičnih za posamezno zavarovalnico (Uradni list RS, št. 21/2016), Sklep o dokumentaciji za izkazovanje izpolnjevanja pogojev za člana uprave zavarovalnice (Uradni list RS, št. 22/2016), Sklep o pogojih in načinu pokrivanja izgub z zmanjševanjem zavarovalno-tehničnih rezervacij in odloženih davkov (Uradni list RS, št. 26/2016), Sklep o uporabi notranjih modelov (Uradni list RS, št. 47/2016) in Sklep o dodatnem revizijskem pregledu zavarovalnice in dodatnem revizorjevem poročilu (Uradni list RS, št. 56/2016). **Poleg teh podzakonskih predpisov je bilo pripravljenih tudi pet podzakonskih predpisov oziroma dopolnitev podzakonskih predpisov na podlagi Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2³⁵).** Ti podzakonski predpisi vključujejo: Sklep o minimalnem kapitalu pokojninske družbe (Uradni list RS, št. 18/2016), Sklep o poročilu pooblaščenega aktuarja pokojninske družbe (Uradni list RS, št. 18/2016), Sklep o zavarovalno-tehničnih rezervacijah pokojninske družbe (Uradni list RS, št. 18/2016 in dopolnitev Uradni list RS, št. 38/2016), Sklep o izračunu kapitala in kapitalski ustreznosti pokojninskih družb (Uradni list RS, št. 18/2016) in Sklep o premoženju kritnih skladov pokojninskih družb za dodatno invalidsko in dodatno družinsko pokojnino ter za izplačevanje pokojninskih rent in o poročanju o naložbah teh kritnih skladov ter naložbah pokojninskih družb, ki niso financirane iz zavarovalno-tehničnih rezervacij (Uradni list RS, št. 18/2016).

V letu 2016 je Agencija za zavarovalni nadzor sodelovala pri stresnem testu okviru EIOPE³⁶ (Evropski organ za zavarovanja in poklicne pokojnine). Stresni test je preverjal občutljivost življenjskih zavarovalnic na dlje trajajoče obdobje nizkih obrestnih mer in na t. i. scenarij dvojnega šoka. V stresnem testu je sodelovalo pet slovenskih zavarovalnic. Podrobnosti stresnega testa skupaj z rezultati slovenskih zavarovalnic so predstavljene v 6. poglavju tega poročila.

Agencija za zavarovalni nadzor je dalje v okviru Odbora za tveganja in finančno stabilnost EIOPE sodelovala pri analizi regulatornega okvira posameznih držav članic EU ter oblikovanju izhodišč za vzpostavitev minimalnih standardov za sanacijo in reševanje zavarovalnic na ravni EU (angl. Recovery and Resolution Framework), ter pri oblikovanju priročnika za preprečevanje in upravljanje kriznih situacij na ravni EIOPA (angl. Crisis Prevention and Crisis Management Handbook).

Zakon o zavarovalništvu uveljavlja nove instrumente mikro- in makro-nadzora zavarovalnic.

V skladu z Zakonom o zavarovalništvu in Zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju je AZN pripravila številne podzakonske predpise.

V stresnem testu EIOPE je sodelovalo pet slovenskih zavarovalnic.

Agencija za zavarovalni nadzor tvorno sodeluje z EIOPO in njenim Odborom za tveganja in finančno stabilnost.

³⁴ ZZavar-1 – Zakon o zavarovalništvu, angl. Insurance Act.

³⁵ ZPIZ-2 – Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, angl. Pension and Disability Insurance Act.

³⁶ EIOPA – angl. European Insurance and Occupational Pensions Authority, Evropski organ za zavarovanja in poklicne pokojnine.

2.3 Agencija za trg vrednostnih papirjev

Stečaj borzoposredniške družbe Moja delnica

Aktivacija sistema jamstva za terjatve vlagateljev zaradi stečaja BPH Moje delnice d.d.

Okrožno sodišče v Ljubljani je 11. 7. 2016 izdalo sklep o začetku stečajnega postopka nad borzoposredniško³⁷ družbo MOJA DELNICA borzno posredniška hiša, d.d., Dunajska cesta 20, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: Moja delnica d.d.). Zaradi uvedbe stečajnega postopka nad Mojo delnico d.d. se je v skladu z Zakonom o trgu finančnih instrumentov aktiviral sistem jamstva za terjatve vlagateljev. V okviru tega so se v skladu z zakonom upravičenim vlagateljem izplačale terjatve, ki so na dan uvedbe stečaja znašale do 22.000 EUR neto (t. i. zajamčene terjatve). Izplačilo zajamčenih terjatev vlagateljev je opravila NLB d.d. Vlagatelji so lahko uveljavljali izplačilo zajamčenih terjatev pri banki od vključno 8. 8. 2016.

ATVP je seznanila javnost glede Moje delnice d.d. v času prenosa trgovanih računov na drugo BPH.

ATVP je že več mesecev pred stečajem Moje delnice d.d. opravljala nadzorni postopek v tej družbi, vendar te informacije ni želela objaviti, da ne bi ogrozila stabilnosti finančnega trga. ATVP je javnost seznanila s stanjem v Moji delnici d.d., ko je bilo več kot 2.000 trgovanih računov in s tem sredstev strank Moje delnice d.d. prenesenih na drugo borzoposredniško družbo, s čimer so se zaščitila njihova sredstva in se je posledično zmanjšala morebitna škoda vlagateljev. Na podlagi predloga za uvedbo stečajnega postopka družbe Moja delnica d.d. pa je bil 11. 7. 2016 zoper družbo Moja delnica d.d. uveden stečajni postopek. Na ta dan je bilo 166 strank upravičenih do izplačila zajamčene terjatve (tj. zneska do 22.000 EUR). Manjši delež teh (nekaj več kot 30 vlagateljev) je imelo terjatve do Moje delnice d.d. višje od zajamčene terjatve, ti zneski pa so že prijavljeni v stečajnem postopku.

ATVP je vložila kazensko ovadbo zoper odgovorne osebe v BPH Moja delnica d.d.

Zaradi suma storitve kaznivih dejanj zlorabe položaja ali zaupanja pri gospodarski dejavnosti in suma storitve kaznivega dejanja izneverjenja, je ATVP zoper družbo Moja delnica, d. d. in njene odgovorne osebe vložila tudi kazensko ovadbo.

Vlagateljem izplačane zajamčene terjatve.

Zajamčene terjatve so bile vlagateljem že izplačane, stečajni postopek še poteka. Prav tako poteka kazenski postopek v povezavi z ovadbami, ki jih je podala ATVP. Zaradi stečaja Moje delnice d.d. ni prišlo do povečanj sistemsko pomembnih tveganj na kapitalnem trgu, zato ocenjujemo, da je bil sistem jamstva za terjatve ustrezno aktiviran in je izpolnil svoj namen.

Ukinitev registrskih računov in vstop v Target2-Securities

Ukinitev registrskih računov pri KDD.

Zaradi procesa evropske integracije in uveljavitve enotnih standardov glede izvajanja korporacijskih dejanj na vrednostnih papirjih (vstop v Target2-Securities - T2S³⁸) – panevropsko tehnično platformo za poravnavo poslov z vrednostnimi papirji v centralno-bančnem denarju v upravljanju Evrosistema) so se v Republiki Sloveniji ukinili registrski računi pri KDD – Centralni klirinško depotni družbi (v nadaljevanju: KDD³⁹).

Vlagatelji so prenesli vrednostne papirje na trgovne račune.

Posledica ukinitve teh računov je bila, da so morali vlagatelji svoje vrednostne papirje, ki so bili na registrskih računih, prenesti na trgovne račune ali pa se tem papirjem odpovedati. Tisti, ki tega niso storili, so v procesu prenosa teh vrednostnih papirjev na sodni depozit.

Število registrskih računov se je v letu 2016 zmanjšalo z 273.366 na 120.216. Vrednost premoženja, ki se je prenesla z registrskih računov, znaša približno 7,5 mrd EUR.

KDD in Banka Slovenije sta se 6. 2. 2017 skupaj z nekaterimi drugimi evropskimi centralno depotnimi družbami in nacionalnimi centralnimi bankami uspešno neposredno vključili v T2S in s tem omogočili tudi povezavo svojih članov s T2S.

³⁷ BPH – borzoposredniška družba.

³⁸ T2S – angl. Target2-Securities, enotna tehnična platforma v lasti centralnih bank Evrosistema, namenjena poravnavi poslov z vrednostnimi papirji.

³⁹ KDD – Centralna klirinško depotna družba, angl. Central Securities Clearing Corporation.

Investicijski skladi

Konec leta 2016 je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o investicijskih skladih in družbah za upravljanje (ZISDU-3B), ki je v slovenski pravni red prenesel Direktivo UCITS V (Direktiva 2014/91/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. julija 2014 o spremembi Direktive 2009/65/ES o usklajevanju zakonov in drugih predpisov o kolektivnih naložbenih podjetjih za vlaganja v prenosljive vrednostne papirje (KNPVP), kar zadeva funkcije depozitarja, plačne politike in sankcije). Novela zakona na področju investicijskih skladov vzpostavlja enotna pravila glede opravljanja skrbniških storitev, ureja sistem prejemkov zaposlenih v družbah za upravljanje in na novo določa globe, ki jih ATVP kot prekrškovni organ lahko izreče družbi za upravljanje oziroma skrbniku.

Z vidika makrobonitetnega nadzora je predvsem pomembna nova ureditev izvajanja skrbniških storitev, katere namen je vzpostavitev visoke ravni zaščite vlagateljev ter ustrezna raven varnega in skrbnega poslovanja in stalnega nadzora poslovanja skrbnika. S tega vidika so bile spremenjene določbe, ki urejajo naloge in dolžnosti skrbnikov, ter določbe v zvezi z njihovo odgovornostjo, za primere, ko bi prišlo do izgube finančnih instrumentov investicijskih skladov, ki jih ima skrbnik v skrbništvu.

Z novelo zakona o investicijskih skladih prenos evropskih direktiv v slovenski pravni red.

Novela zakona o investicijskih skladih uveljavlja visoko zaščito vlagateljev.

3. Pregled poročanj Evropskemu odboru za sistemska tveganja (ESRB)

Odbor za finančno stabilnost je v skladu z desetim odstavkom 4. člena Zakona o makrobonitetnem nadzoru finančnega sistema⁴⁰ v letu 2016 in v prvem četrtletju 2017 skrbel za izvedbo priporočil Evropskega odbora za sistemska tveganja (v nadaljevanju: ESRB⁴¹).

V omenjenem obdobju je Odbor za finančno stabilnost ESRB, Svetu in Komisiji poročal o ukrepih, sprejetih na podlagi treh priporočil ESRB. V nadaljevanju je povzeto predstavljena vsebina poročanj o ukrepih, sprejetih na podlagi navedenih priporočil ESRB. Pri vseh treh je predstavljeno končno poročanje ukrepov, katerih skladnost s priporočili ESRB tudi ocenjuje.

ESRB je v letu 2016 izdal novo priporočilo.

ESRB je lani izdal novo priporočilo, ki obravnava odpravljanje vrzeli v podatkih o nepremičninah. To priporočilo z oznako ESRB/2016/14 je strnjeno predstavljeno na str. 25.

Skupaj je bilo izdanih deset priporočil ESRB.

Skupaj je ESRB izdal deset enotnih priporočil, od katerih je uvedba osmih zaključena, izvajanje dveh pa v skladu s predpostavljenim časovnim okvirom še poteka. Priporočila ESRB so skupaj z ocenami izvajanja za slovenske imenovane organe strnjeno predstavljena na naslednji strani. V okviru izvajanja priporočila ESRB o ocenjevanju čezmejnih učinkov ukrepov makrobonitetne politike in njihovi prostovoljni vzajemnosti (ESRB/2015/2) bo ESRB v skladu z zahtevami nacionalnih organov za vzajemnost izdajala nova priporočila državam članicam, da presodijo ali obstaja potreba po uvedbi zahtevanih vzajemnih ukrepov. Tovrstna priporočila bodo dopolnitve oziroma spremembe prej navedenega priporočila ESRB/2015/2.

Na naslednji strani je pregled vseh priporočil ESRB skupaj z informacijo, ali je implementacija posameznega priporočila že zaključena. Za priporočila pri katerih je ESRB že naredil presojo skladnosti, je dana tudi ocena izvajanja priporočil.

Priporočila ESRB se med seboj povezujejo in dopolnjujejo.

Puščice na sliki na naslednji strani prikazujejo, kako se lahko obravnava medsebojna povezanost posameznih priporočil ESRB. Zlasti izvajanje priporočil o makrobonitetnem mandatu nacionalnih organov (ESRB/2011/3), vmesnih ciljih in instrumentih makrobonitetne politike (ESRB/2013/1) ter oceni čezmejnih učinkov in prostovoljne vzajemnosti ukrepov makrobonitetne politike (ESRB/2015/2) posredno ali neposredno vpliva na izvajanje preostalih priporočil ESRB. Prvo navedeno priporočilo določa opredelitev institucionalnega okvira brez katerega izvajanje makrobonitetne politike in s tem vseh drugih priporočil ne bi bilo mogoče. Drugo priporočilo določa vmesne cilje za doseganje končnega cilja⁴² in priporočene makrobonitetne instrumente za vsak vmesni cilj makrobonitetne politike. Za doseganje prvega vmesnega cilja, ki je ublažiti in preprečiti čezmerno rast kreditiranja in čezmerni finančni vzvod, je med drugim predlagan tudi proticiklični kapitalski blažilnik. Njegovo uporabo v nadaljevanju določata dve drugi priporočili ESRB⁴³. Tretje navedeno priporočilo določa, da bo v nadaljevanju treba pred sprejetjem makrobonitetnih ukrepov ali ob njihovi ponovni evalvaciji oceniti morebitno čezmejno prelivanje učinkov in po potrebi sprejeti vzajemne ukrepe.

Vsa priporočila ESRB in njihove morebitne spremembe so v slovenščini dostopna na spletni strani ESRB.

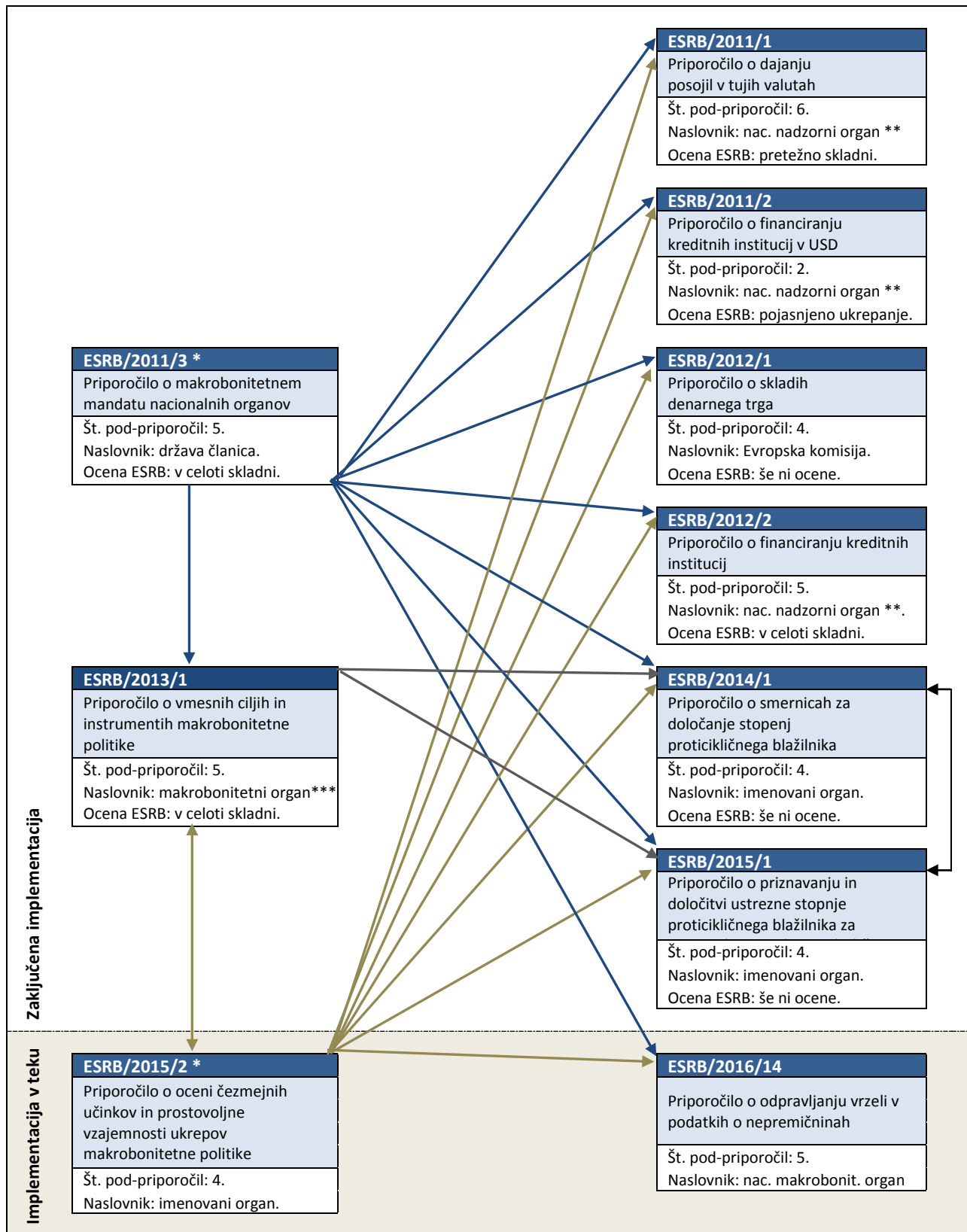
⁴⁰ ZMbNFS – Zakon o makrobonitetnem nadzoru finančnega sistema angl. Macro-prudential Supervision of the Financial System Act.

⁴¹ ESRB – angl. European Systemic Risk Board, Evropski odbor za sistemska tveganja.

⁴² Priporočilo ESRB/2011/3 določa, da je končni cilj makrobonitetne politike pripevati k zaščiti stabilnosti celotnega finančnega sistema, vključno s tem, da se okrepi odpornost finančnega sistema in zmanjša kopičenje sistemskih tveganj ter tako zagotovi vzdržen prispevek finančnega sektorja h gospodarski rasti.

⁴³ Priporočilo o smernicah za določanje stopenj proticikličnega blažilnika (ESRB/2014/1) ter Priporočilo o priznavanju in določitvi ustrezne stopnje proticikličnega blažilnika za izpostavljenosti do tretjih držav (ESRB/2015/1).

Slika 9: Pregled vseh priporočil ESRB

Vir: ESRB in lastni prikaz.

Opombe: * Puščice prikazujejo, kako se lahko obravnava medsebojna povezanost posameznih priporočil ESRB.

** NSA – angl. National Supervisory Authority, nacionalni nadzorni organ.

*** MPA – angl. Macro-Prudential Authority, makrobonitetni organ.

3.2 Priporočilo ESRB/2012/2, pod-priporočilo: Spremljanje in ocenjevanje tveganj financiranja (A)

Priporočilo ESRB: Priporočilo o financiranju kreditnih institucij (ESRB/2012/2).

Pod-priporočilo: Spremljanje in ocenjevanje tveganj financiranja ter upravljanja s tveganji, financiranja s strani nadzornikov (A.1, A.2 in A.3).

Nadzorni organ, zadolžen za izvedbo pod-priporočila: Banka Slovenije.

Datum poročanja: 31. 7. 2016 za A.1 in A.2 ter 30. 9. 2016 za A.3.

Način poročanja: končno poročanje. Vmesno poročanje je bilo izvedeno 31. 3. 2016 za vsa pod-priporočila A.

Namen pod-priporočila:

Nadzorni organi naj okrepijo ocenjevanje tveganja financiranja.

Pod-priporočilo A nacionalnim nadzornim organom priporoča, da okrepijo ocenjevanje tveganja financiranja in likvidnostnega tveganja, ki jih prevzamejo kreditne institucije, ter upravljanja s tveganjem financiranja s strani kreditnih institucij, v okviru širše strukture bilance stanja. Priporoča se tudi, da nacionalni nadzorni organi spremljajo načrte kreditnih institucij za zmanjšanje zanašanja na vire financiranja iz javnega sektorja in da ocenijo izvedljivost teh načrtov za posamezni nacionalni bančni sistem na agregirani osnovi. Poleg tega naj se oceni vpliv načrtov financiranja kreditnih institucij na tok kreditov realnemu gospodarstvu.

Sprejeti ukrepi:

Banka Slovenije je obvestila kreditne institucije o obveznostih poročanja planov financiranja.

V okviru izpolnjevanja priporočila ESRB/2012/2 je EBA junija 2014 izdala smernice o usklajenih predlogih in opredelitvah za načrte financiranja kreditnih institucij. Na podlagi teh smernic je Banka Slovenije s pismom 8. 4. 2015 obvestila kreditne institucije o obveznostih poročanja planov financiranja.

Poleg tega je Banka Slovenije izdala Sklep o uporabi Smernic o usklajenih opredelitvah in predlogah za načrte financiranja kreditnih institucij na podlagi priporočila A4 ESRB/2012/2 (Uradni list RS, št. 47/2015), v katerem je kreditnim institucijam naložila, da morajo načrte financiranja prvič poročati do 30. 9. 2015, z referenčnim datumom konec leta 2014. Prvo poročanje načrtov financiranja so banke in hranilnice opravile v predvidenem roku ter do 31. 12. 2015 poročale tudi drugič.

Smernice so implementirane na solo in konsolidirani ravni ter k poročanju zavezujejo vse banke in hranilnice.

3.3 Priporočilo ESRB/2014/1, vsa pod-priporočila (A – D)

Priporočilo ESRB: Priporočilo o smernicah za določanje stopenj proticikličnega blažilnika (ESRB/2014/1).

Pod-priporočila:

A – Načela;

B – Smernice za merjenje in izračun vrzeli v razmerju med krediti in BDP, izračun referenčne stopnje blažilnika in vodilo za blažilnik;

C – Smernice za spremenljivke, ki nakazujejo povečevanje tveganja na ravni celotnega sistema, povezanega z obdobji prekomerne kreditne rasti;

D – Smernice za spremenljivke, ki kažejo, da je treba blažilnik vzdrževati, zmanjševati ali v celoti sprostiti.

Nadzorni organ, zadolžen za izvedbo pod-priporočil: Banka Slovenije.

Datum poročanja: 30. 6. 2016.

Način poročanja: končno poročanje. Vmesno poročanje s strani ESRB ni bilo predvideno.

Namen priporočila:

Prociklično stopnjevanje finančnih pretresov za realno gospodarstvo prek bančnega sistema in finančnih trgov je bilo eden od elementov, ki so najbolj prispevali k destabilizaciji med svetovno finančno krizo. Gospodarska recesija po obdobju čezmerne kreditne rasti lahko vodi v velike izgube v bančnem sektorju in sproži začaran krog. V takih okoliščinah lahko kreditne institucije z ukrepi, ki jih sprejmejo za okrepitev svojih bilanc stanja, omejijo ponudbo kreditov realnemu gospodarstvu ter s tem zaostrijo gospodarsko recesijo in dodatno ošibijo svoje bilance stanja. To prociklično stopnjevanje pretresov poudarja pomen oblikovanja dodatnega kapitala v bančnem sektorju v obdobjih, ko naraščajo tveganja obremenitev v celotnem sistemu. Tak dodatni kapitalni blažilnik bo pomagal bančnemu sektorju, da bo pokrival nepričakovane izgube, ob tem pa še naprej zagotavljal kredite realnemu gospodarstvu.

Proticiklični kapitalni blažilnik je zasnovan kot pomoč pri preprečevanju procikličnosti v finančnem sistemu. Kadar se oceni, da ciklično sistemsko tveganje narašča, bi bilo treba akumulirati kapital in s tem ustvariti blažilnike, ki povečujejo odpornost bančnega sektorja v obdobjih obremenitev, ko nastanejo izgube. To bo pomagalo ohraniti ponudbo kreditov in ublažilo upad v finančnem ciklu. Proticiklični kapitalni blažilnik lahko tudi pomaga ublažiti čezmerno kreditno rast med vzponom v finančnem ciklu.

Sprejeti ukrepi:

V Sloveniji je proticiklični kapitalni blažilnik zasnovan tako, da se poveča za časa kopičen sistemskih neravnovesij in sprosti, če se tveganja realizirajo. Eden izmed pokazateljev neravnovesij je odstopanje razmerja med krediti in BDP od dolgoročnega trenda. Da bi se izognili zavajajočim informacijam v pokazateljih in modelih, uporabljamo šest kazalnikov, ki so posamično potencialno nagnjeni k dajanju zavajajočih informacij, njihova skupna obravnava pa bi morala predstavljati objektivno stanje. V zvezi s sprostitevjo blažilnika je bila preizkušena napovedna moč finančnih spremenljivk z zavedanjem, da bo faza sprostitve blažilnika nujno podvržena visoki stopnji strokovne presoje. Glede načela obveščanja Banka Slovenije četrletno objavi stopnjo blažilnika, skupaj z utemeljitvijo in po predhodnem posvetovanju z ESRB. Glede načela priznavanja stopenj blažilnika Banka Slovenije priznava stopnje blažilnika, ki veljajo v drugih državah članicah (navodila bankam so objavljena na spletni strani Banke Slovenije). V zvezi s presojo, ali uporabiti proticiklični kapitalni blažilnik ali druge makrobonitetne instrumente in kdaj blažilnik skupaj z drugimi instrumenti, se strokovna služba Banke Slovenije opre na strokovno presojo.

Proticiklični kapitalni blažilnik je zasnovan kot pomoč pri preprečevanju procikličnosti v finančnem sistemu.

Banka Slovenije vsako četrletje objavi stopnjo blažilnika skupaj z utemeljitvijo glede njegove višine.

3.4 Priporočilo ESRB/2015/1, vsa pod-priporočila (A – D)

Priporočilo ESRB: Priporočilo o priznavanju in določanju stopenj proticikličnega blažilnika za izpostavljenosti do tretjih držav (ESRB/2015/1).

Pod-priporočila:

- A – Priznavanje stopenj proticikličnega blažilnika, ki so jih določili organi tretjih držav;
- B – Določanje stopenj proticikličnega blažilnika za izpostavljenosti do tretjih držav;
- C – Določanje nižjih stopenj proticikličnega blažilnika za izpostavljenosti do tretjih držav;
- D – Obveščanje o odločitvah o priznanju in določitvi stopenj proticikličnega blažilnika za izpostavljenosti do tretjih držav.

Nadzorni organ, zadolžen za izvedbo pod-priporočil: Banka Slovenije.

Datum poročanja: 31. 12. 2016.

Način poročanja: končno poročanje. Vmesno poročanje s strani ESRB ni bilo predvideno.

Namen priporočila:

S čezmejnimi posojanjem dobiva proticiklični kapitalski blažilnik mednarodno razsežnost. Zaradi izpostavljenosti domačih bančnih sektorjev držav članic do tretjih držav lahko nastanejo izgube. Te izgube so lahko velike, če tretja država, do katere ima domači bančni sektor države članice pomembne izpostavljenosti, po obdobju čezmerne kreditne rasti zaide v gospodarsko recesijo.

Okvir Basel III za proticiklični kapitalski blažilnik je zasnovan tako, da zajame to mednarodno razsežnost. Zlasti bi morale v skladu s tem okvirom jurisdikcije vzajemno priznavati stopnje proticikličnega blažilnika. Če organ v eni jurisdikciji zviša stopnjo proticikličnega blažilnika za zaščito domačega bančnega sektorja pred čezmerno kreditno rastjo, bi morali organi v drugih jurisdikcijah uporabiti enako stopnjo proticikličnega blažilnika za izpostavljenosti svojih domačih bank do te države. V skladu z okvirom banke izračunajo zahteve za blažilnik na podlagi geografske lokacije svojih izpostavljenosti. Okvir Basel III določa obvezno vzajemnost med jurisdikcijami za stopnje proticikličnega blažilnika do 2,5 %, ob upoštevanju prehodnih določb. Če bi se taka vzajemnost med jurisdikcijami dosledno uporabljala v vseh jurisdikcijah, bi pripomogla k zaščiti bančnega sektorja v posamezni jurisdikciji pred tveganji, povezanimi s čezmerno kreditno rastjo v drugih jurisdikcijah.

Sprejeti ukrepi:

Priporočilo določa, da naj vsaka država na letni ravni identificira pomembno izpostavljenost domačega bančnega sektorja do tretjih držav in če je bančni sistem pomembno izpostavljen do tretjih držav, spremlja tveganja čezmerno kreditne rasti v teh državah.

Pri identifikaciji pomembnih izpostavljenosti slovenskega bančnega sistema do tretjih držav sledimo metodologiji ESRB za identifikacijo tretjih držav, do katerih je bančni sistem EU pomembno izpostavljen (ESRB/2015/3, OJ C 97, 12. 3. 2016). Za identifikacijo tretjih držav, do katerih je slovenski bančni sistem pomembno izpostavljen, uporabljamo dva kazalnika: i) delež tveganju prilagojene izpostavljenosti do posamezne tretje države v znesku celotne tveganju prilagojene izpostavljenosti in ii) delež prvotne izpostavljenosti do tretje države v znesku vseh prvotnih izpostavljenosti.

Prag izpostavljenosti je določen pri 5 %. Pri tem pragu slovenski bančni sistem trenutno ni pomembno izpostavljen do nobene tretje države.

Priporočilo tudi določa, naj nacionalni organ ustrezno prilagodi kanale za obveščanje tako, da bodo relevantni deležniki obveščeni o stopnjah blažilnika za tretje države. Način obveščanja o proticikličnem blažilniku za tretje države je opredeljen v 216. in 217. členu ZBan-2⁴⁴ ter v Sklepu o izračunu stopnje posamezni banki lastnega proticikličnega kapitalskega blažilnika za banke in hranilnice.

⁴⁴ ZBan-2 – Zakon o bančništvu, angl. Banking Act.

Če se stopnje proticikličnega blažilnika za izpostavljenost do tretjih držav določajo neusklajeno, lahko pride do različnih kapitalskih zahtev za izpostavljenosti do iste tretje države.

Slovenski bančni sistem trenutno ni pomembno izpostavljen do nobene tretje države.

3.5 Novo priporočilo ESRB/2016/14, vsa pod-priporočila (A – E)

Priporočilo ESRB: Priporočilo o odpravljanju vrzeli v podatkih o nepremičninah (ESRB/2016/14)

Pod-priporočila:

- A – Spremljanje tveganj, ki izvirajo iz sektorja stanovanjskih nepremičnin;
- B – Ustrezne informacije v zvezi s sektorjem stanovanjskih nepremičnin;
- C – Spremljanje tveganj, ki izvirajo iz sektorja poslovnih nepremičnin;
- D – Ustrezne informacije v zvezi s sektorjem poslovnih nepremičnin;
- E – Objava podatkov o izpostavljenosti do nacionalnih trgov poslovnih nepremičnin s strani evropskih nadzornih organov.

Nadzorni organ, zadolžen za izvedbo pod-priporočil: Banka Slovenije in ESA⁴⁵.

Datum poročanja: različni datumi poročanja za posamezna pod-priporočila. Predvideno je vmesno in tudi končno poročanje. Prvo (vmesno) poročanje je 31. 12. 2018, zadnje (končno) poročanje pa 31. 12. 2020.

Namen priporočila:

Nepremičninski sektor ima pomembno vlogo v gospodarstvu in njegova gibanja lahko pomembno vplivajo na finančni sistem. Pretekle finančne krize so pokazale, da imajo lahko netrajnostna gibanja na nepremičninskih trgih resne posledice za stabilnost finančnega sistema in gospodarstva kot celote. Neugodna gibanja na nepremičninskem trgu v nekaterih državah članicah, tako v zvezi s stanovanjskimi kot poslovnimi nepremičninami, so v preteklosti povzročila velike izgube in negativno vplivala na realno gospodarstvo. V tem se kažejo tesno medsebojno vplivanje nepremičninskega sektorja, ponudnikov financiranja in drugih gospodarskih sektorjev ter močni povratni vplivi med finančnim sistemom in realnim gospodarstvom, kar krepi negativna gibanja.

Te povezave so pomembne, ker kažejo, da imajo lahko tveganja, ki izvirajo iz nepremičninskega sektorja, sistemski vpliv, ki je po naravi procikličen. Med vzponom nepremičninskega cikla se kopičijo ranljivosti finančnega sistema. Domnevna manjša tveganja in lažji dostop do financiranja lahko prispevajo k hitremu naraščanju kreditiranja in naložb, kar skupaj s povečanim povpraševanjem po nepremičninah spodbuja rast cen nepremičnin. Ker posledične višje vrednosti zavarovanj dodatno pozitivno vplivajo na povpraševanje po posojilih in na ponudbo posojil, lahko taka dinamika, ki krepi samo sebe, povzroči špekulativne balone. Nasprotno lahko med upadom nepremičninskega cikla strožji pogoji kreditiranja, manjša naklonjenost tveganju in pritisk na nižanje cen nepremičnin negativno vplivajo na odpornost posojilojemalcev in posojilodajalcev ter s tem slabijo gospodarske razmere.

Vzpostavitev bolj harmoniziranega okvira za spremljanje gibanj na trgih stanovanjskih in poslovnih nepremičnin, segmentih nepremičninskega sektorja, ki sta najpomembnejša za namene finančne stabilnosti, je torej ključna za zgodnje ugotavljanje ranljivosti, ki bi lahko vodile do prihodnjih finančnih kriz. Oblikovalci politike morajo imeti na voljo sklop ustreznih informacij, vključno z zanesljivim sklopom ključnih kazalnikov, ki jim pomaga ugotavljati nastajanje sistemskih tveganj in oceniti morebitno potrebo po makrobonitetnem posredovanju. Poleg tega so lahko ti kazalniki pomembni pri odločanju, ali in kdaj je treba zaostri ali sprostiti harmonizirane makrobonitetne instrumente, ki se nanašajo na posojilodajalce in so na voljo po pravu Unije. Kazalnike je mogoče uporabiti tudi za usmerjanje nacionalnih organov glede uporabe nacionalnih makrobonitetnih instrumentov, ki se nanašajo na posojilojemalce.

Neugodna gibanja na nepremičninskem trgu imajo lahko velik negativen vpliv na realno gospodarstvo.

Tveganja iz nepremičninskega sektorja imajo lahko sistemski vpliv.

Skupno dogovorjeni okvir za spremljanje gibanj na trgu nepremičnin je ključen za zgodnje ugotavljanje ranljivosti.

⁴⁵ ESA – angl. European Supervisory Authorities, Evropski nadzorni organi so:

- EBA – angl. European Banking Authority, Evropski bančni organ;
- EIOPA – angl. European Insurance and Occupational Pensions Authority, Evropski organ za zavarovanja in poklicne pokojnine;
- ESMA – angl. European Securities and Markets Authority, Evropski organ za vrednostne papirje in trge.

4. Zakonodaja finančnih trgov

V letu 2016 je bilo nekaj zakonodajnih sprememb na področju finančnih trgov.

ZTFI-H (25. 4. 2016) in splošni akti ATVP

Sprememba ZTFI posega na poslovanje BPH in investicijskega dela bančništva.

V aprilu 2016 je bila objavljena sprememba Zakona o trgu finančnih instrumentov (ZTFI-H⁴⁶), ki je v velikem obsegu posegla na poslovanje borznoposredniških družb in bank. Spremenjene so bile kapitalne zahteve za borznoposredniške družbe, ki so sledile ureditvi novega Zakona o bančništvu (ZBan-2), na katerega se ZTFI sklicuje, in prenašajo evropsko ureditev v slovenski zakonodajni okvir. Novo sklicevanje na ZBan-2 je pomenilo spremembo tudi pri zahtevah za poslovalne organe borznoposredniških družb in borze.

Sprememba ZTFI se nanašajo na prospekt javne ponudbe in objavo informacij.

Spremenjene so bile nekatere določbe v zvezi s prospektom za javno ponudbo in objavo informacij javnih družb. Dopolnile so se določbe o sistemu jamstva za terjatve vlagateljev, ki so le nekaj mesecev za tem začele v praksi in pokazale, da sistem deluje. Črtale so se določbe o centralni klirinški depotni družbi, saj to področje po novem ureja Uredba (EU) št. 909/2014 o izboljšanju ureditve poravnave vrednostnih papirjev v Evropski uniji in o centralnih depotnih družbah (Uradni list 257, 28. 8. 2014, str. 1). Določbe te uredbe so se začele uporabljati 30. 3. 2017.

Zahteve po vzpostavitvi žvižgačev.

Zakon je zahteval vzpostavitev sistema žvižgačev pri ATVP in izvajalcih investicijskih storitev in poslov. V sistem bodo lahko vse osebe anonimno prijavljale nepravilnosti na finančnih trgih. Dopolnjene so bile nekatere določbe o nadzoru in prekrških. Zaradi spremembe zakona je ATVP morala spremeniti ali na novo sprejeti 30 podzakonskih aktov.

ZTFI-G (24. 2. 2017)

ZTFI določa ostrejšje pogoje za vodenje finančnih instrumentov strank.

Na začetku leta 2017 je ZTFI doživel še eno spremembo (ZTFI-G), ki je v največji meri posledica prenosa evropske ureditve zlorab trga, saj te po novem ureja Uredba (EU) št. 596/2014 o zlorabi trga (Uradni list 173, 12. 6. 2014, str. 1). Poleg tega je zakon določil ostrejšje pogoje za vodenje finančnih instrumentov strank, ki jih zdaj lahko vodijo le borznoposredniške družbe in banke, fiduciarni računi pa so mogoči le izjemoma.

Avtentična razlaga ZNVP-1 (22. 11. 2016)

ZNVP opredeljuje zgornjo mejo stroškov upravljanja računa za fizično osebo.

Državni zbor RS je 22. novembra 2016 sprejel avtentično razlago četrtega odstavka 48.-člena Zakona o nematerializiranih vrednostnih papirjih⁴⁷ (ORZNVP48): "Določbo četrtega odstavka 48.-člena Zakona o nematerializiranih vrednostnih papirjih (Uradni list RS, št. 75/15) o omejitvi letnega stroška vodenja računa in nadomestila za vzdrževanje stanja na računu pri članu centralno depotne družbe je treba razumeti tako, da se nanaša na zgornjo mejo vseh stroškov upravljanja računa za fizično osebo, ki je imetnik računa."

BPH so morale zaradi avtentične razlage ZNVP prilagoditi cenike.

Zaradi avtentične razlage so morale borznoposredniške družbe in banke prilagoditi svoje cenike, tako da svojim strankam ne zaračunajo višjih skupnih stroškov za vodenje računa, kot jih določa zakon. ATVP je tudi z nadzornimi ukrepi zagotovila, da je določba četrtega odstavka 48. člena spoštovana na način, kot to določa avtentična razlaga.

ZNVP-1A (3. 2. 2017)

Na začetku leta 2017 je bil spremenjen Zakon o nematerializiranih vrednostnih papirjih (ZNVP-1A), ki je opredelil nekaj tehničnih novosti, predvsem pri prenosih in zastavah vrednostnih papirjev. Določil je tudi postopek z opuščeni vrednostnimi papirji, ki bodo preneseni v dobro posebnega računa, katerega imetnik je Kapitalska družba pokojninskega in invalidskega zavarovanja, d.d.

⁴⁶ ZTFI-H – Zakon o trgu finančnih instrumentov, angl. Financial Instruments Market Act.

⁴⁷ ZNVP – Zakon o nematerializiranih vrednostnih papirjih, angl. Book Entry Securities Act.

MiFID / MiFIR (3. 1. 2018)

ATVP že nekaj časa sodeluje pri pripravi nove obsežne spremembe ZTFI, ki je posledica nove evropske ureditve opravljanja investicijskih storitev in poslov. Direktiva 2014/65/EU Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 15. maja 2014 o trgih finančnih instrumentov (Uradni list 173, 12. 6. 2014, str. 349 – MiFID⁴⁸) in Uredba (EU) št. 600/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. maja 2014 o trgih finančnih instrumentov (Uradni list 173, 12. 6. 2014, str. 84 – MiFIR⁴⁹) bosta povsem na novo postavili zahteve za opravljanje storitev na kapitalskih trgih.

Nova ureditev narekuje zahtevne spremembe poslovanja vseh kapitalskih subjektov in tudi ATVP, ki je že v fazi postavljanja novega računalniškega sistema, ki bo lahko podpiral zahteve nove zakonodaje. Obseg podatkov, ki jih bo treba poročati, se bo enormno povečal, saj se krepi transparentnost poslovanja in objavljanje podatkov o trgovanju s finančnimi instrumenti. Spremembe sistemov poslovanja bodo ustvarile velik pritisk na vse subjekte kapitalskega trga, ki se bo moral prilagoditi na pravnem, kadrovskem, informacijskem in izvedbenem področju. Vsem prilagoditvam bo treba nameniti precej finančnih in kadrovskih sredstev.

Nova ureditev se bo začela uporabljati 3. 1. 2018 in pomeni daleč največji izziv subjektov kapitalskega trga po finančni krizi leta 2008.

ZISDU-3, ZUAIS in splošni akti ATVP

Zaradi sprejetja ZISDU-3⁵⁰ in ZUAIS⁵¹ v letu 2015 je ATVP s ciljem čimprejšnje odprave pravne negotovosti že v letu 2015 sprejela in objavila 24 splošnih aktov, na začetku leta 2016 pa še preostalih 21 splošnih aktov, s katerimi je zaokrožila ureditev poslovanja vseh vrst investicijskih skladov v Republiki Sloveniji.

Zaradi transpozicije Direktive UCITS⁵² V (Direktiva 2014/91/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. julija 2014 o spremembi Direktive 2009/65/ES o usklajevanju zakonov in drugih predpisov o kolektivnih naložbenih podjetjih za vlaganja v prenosljive vrednostne papirje (KNPVP⁵³), kar zadeva funkcije depozitarja, plačne politike in sankcije) v slovenski pravni red, je bil konec leta 2016 sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o investicijskih skladih in družbah za upravljanje (ZISDU-3B). Novela zakona na področju investicijskih skladov vzpostavlja enotna pravila glede opravljanja skrbniških storitev, ureja sistem prejemkov zaposlenih v družbah za upravljanje ter na novo določa globe, ki jih ATVP kot prekrškovni organ lahko izreče družbi za upravljanje oziroma skrbniku. Poleg tega je v letu 2016 začela veljati tudi Delegirana uredba Komisije (EU) 2016/438 z dne 17. decembra 2015 o dopolnitvi Direktive 2009/65/ES Evropskega parlamenta in Sveta v zvezi z obveznostmi depozitarja, ki je sicer neposredno uporabljiva v pravnem redu držav članic. Nova podrobnejša ureditev bo v letu 2017 zlasti od skrbniških bank, deloma pa tudi od družb za upravljanje, zahtevala prilagoditve poslovanja, od ATVP pa nadzor in pomoč pri implementaciji rešitev.

Direktiva MiFID in uredba MiFIR bosta na novo vzpostavili zahteve za opravljanje storitev na kapitalskih trgih.

Nova ureditev prinaša spremembe poslovanja kapitalskih subjektov.

ATVP je zaradi sprejetja novele ZISDU-3 in ZUAIS sprejela številne splošne akte.

ZISDU-3B kot novela zakona na področju investicijskih skladov med drugim vzpostavlja enotna pravila glede opravljanja skrbniških storitev.

⁴⁸ MiFID – angl. Markets In Financial Instruments Directive, Direktiva o trgih finančnih instrumentov.

⁴⁹ MiFIR – angl. Markets in Financial Investments Regulation, Uredba trgov finančnih naložb.

⁵⁰ ZISDU-3 – Zakon o investicijskih skladih in družbah za upravljanje, angl. Investment Funds and Management Companies Act.

⁵¹ ZUAIS – Zakon o upravljavcih alternativnih investicijskih skladov, angl. Alternative Investment Fund Managers Act.

⁵² UCITS – angl. The Undertakings for the Collective Investment of Transferable Securities, investicijski sklad.

⁵³ KNPVP – kolektivni naložbeni podjetji za vlaganja v prenosljive vrednostne papirje, angl. Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities.

5. Sistem sanacije in reševanja bank ter sistem jamstva za vloge

5.1 Sistem jamstva za vloge

Banka Slovenije je zadolžena za vzpostavitev sistema jamstva za vloge pri bankah.

Na podlagi Zakona o sistemu jamstva za vloge (Uradni list RS, št. 27/16; v nadaljevanju: ZSJV⁵⁴), ki predstavlja prenos Direktive 2014/49/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. aprila 2014 o sistemih jamstva za vloge (Uradni list št. 173 z dne 12. 6. 2014) v slovenski pravni red, je Banka Slovenije zadolžena za vzpostavitev sistema jamstva za vloge, ki zagotavlja jamstvo za vloge vlagatelja v primeru nerazpoložljivosti vlog pri banki z izplačilom kritja zajamčenih vlog vlagateljem ali z drugimi ukrepi, s katerimi se ohranja dostop vlagateljev do zajamčenih vlog v primeru reševanja ali prisilnega prenehanja banke.

Banka Slovenije je vzpostavila sklad za jamstvo vlog.

Banka Slovenije je na podlagi ZSJV vzpostavila sklad za jamstvo vlog, ki bo v skladu z ZSJV do sredine leta 2024 dosegel ciljno vrednost najmanj v višini 0,8 % zajamčenih vlog, ta znesek pa bo dosežen postopoma, z upoštevanjem faze poslovnega cikla in morebitnega vpliva procikličnih prispevkov na določanje letnih rednih prispevkov. Sredstva v sklad za jamstvo vlog zagotavljajo banke z rednimi letnimi prispevki. Banka Slovenije je v Sklepu o sistemu jamstva za vloge (Uradni list RS, št. 49/16) določila podrobno metodologijo izračuna letnega rednega prispevka posamezne banke glede na znesek zajamčenih vlog posamezne banke v razmerju do vseh zajamčenih vlog pri vseh bankah in z upoštevanjem profila tveganosti posamezne banke. Pri določanju metodologije izračuna rednih letnih prispevkov bank je Banka Slovenije upoštevala smernico EBA o izračunih prispevkov v sklad za jamstvo vlog (EBA/GL/2015/10), ki predstavlja usmeritve za poenoten pristop na ravni Evropske unije. V decembru 2016 so banke, članice sistema jamstva za vloge, prvič vplačale prispevek v sklad za jamstvo vlog, in sicer v skupni višini 0,1 % vseh zajamčenih vlog v Republiki Sloveniji oziroma 16.018.453,00 EUR. Banka Slovenije je po podrobni analizi predvidenih stroškov upravljanja sklada in predvideni trenutni donosnosti glede na zahtevano varnost naložbe v sklad za jamstvo vlog, identificirala kot najprimernejši pristop v letu 2016 ohranjanje sredstev na računu pri Banki Slovenije. Ob večjem obsegu sredstev v skladu za jamstvo vlog ali spremenjeni predvideni donosnosti bo Banka Slovenije sredstva v skladu za jamstvo vlog upravljala glede na vnaprej predvideno naložbeno politiko.

Banke so prve prispevke v sklad vplačale v decembru 2016.

Ciljno vrednost bo sklad postopoma dosegel do sredine leta 2024.

5.2 Izkušnje stečaja borznoposredniške hiše

ZTFI določa vlogo Banke Slovenije v primeru stečaja borznoposredniške hiše.

Zakon o trgu finančnih instrumentov (Uradni list RS, št. 108/10 – uradno prečiščeno besedilo, 78/11, 55/12, 105/12 – ZBan-1J, 63/13 – ZS-K, 30/16 in 9/17; v nadaljevanju: ZTFI) določa vlogo Banke Slovenije tudi v primeru stečaja borznoposredniške hiše. Banka Slovenije je ob prejemu informacij o morebitnem stečaju borzne hiše Moja delnica d.d. – v stečaju od Agencije za trg vrednostnih papirjev začela priprave na vse aktivnosti mesec dni pred formalno objavo začetka stečaja s strani sodišča. Banka Slovenije je skupaj z Agencijo za trg vrednostnih papirjev predhodno identificirala vse potrebne postopke ob stečaju borznoposredniške družbe. Zaradi kratkih zakonskih rokov začetka izplačila zajamčenih terjatev borznoposredniške družbe v stečaju, je Banka Slovenije neposredno po objavi začetka stečajnega postopka določila banko prevzemnico. Banka prevzemnica je skupaj s stečajnim upraviteljem identificirala zajamčene terjatve, obseg katerih je določal višino potrebnih sredstev, ki so jih na podlagi odločbe Banke Slovenije zagotovile preostale članice borze. Začetek izplačila zajamčenih terjatev se je začel v roku 20 delovnih dni po objavi stečaja. Banka prevzemnica je v dvomesečnem obdobju izplačevanja izplačala ali nakazala sredstva 156 vlagateljev, za 10 vlagateljev pa je po zaključku obdobja izplačevanja banka prevzemnica odprla račune, kjer so njihova sredstva. Izplačilo zajamčenih terjatev je potekalo nemoteno, komunikacija je bila jasna in usklajena med vsemi deležniki.

⁵⁴ ZSJV – Zakon o sistemu jamstva za vloge, angl. Deposit Guarantee Scheme Act.

5.3 Dopolnitev ZTFI

Dejanske aktivnosti v zvezi z izplačilom zajamčenih terjatev borzno posredniške hiše v stečaju so vključevale obsežne priprave vseh deležnikov. Kljub operativno nemoteni izvedbi izplačila zajamčenih terjatev je bilo identificiranih precej možnosti izboljšav zakonodaje, ki ureja izplačilo zajamčenih terjatev. S tem namenom je bila na 10. seji Odbora za finančno stabilnost 29. septembra 2016 podana pobuda, da Ministrstvo za finance ustanovi delovno skupino, ki bi v celoti pripravila rešitve za dopolnitve in spremembe ZTFI. V delovno skupino so člane predlagali Agencija za trg vrednostnih papirjev, Banka Slovenije in Ministrstvo za finance. Delovna skupina je pripravila rešitve, ki naslavljajo odprta vprašanja iz pridobljene praktične izkušnje in vsekakor pomenijo izboljšanje obstoječe zakonske osnove.

S stečajem Moje delnice d.d. so bile identificirane možnosti izboljšav ZFTI.

5.4 Sklad za reševanje bank

V letu 2015 je Banka Slovenije na podlagi Zakona o organu in skladu za reševanje bank (Uradni list RS, št. 97/14; v nadaljevanju: ZOSRB⁵⁵) vzpostavila poseben sklad za reševanje bank. Vplačila bank v sklad predstavljajo za banke naložbo, ki bo bankam vrnjena v letu 2024. Vse banke in hranilnice, od katerih je Banka Slovenije zahtevala vplačilo ustanovnih denarnih sredstev v sklad za reševanje bank, so v letu 2015 vplačale 191.070.037 EUR ustanovnih denarnih sredstev oziroma 1,3 % zajamčenih vlog po stanju 30. 9. 2014. Banke morajo imeti tudi oblikovane likvidne naložbe v skupni višini 146.977.643 EUR, oziroma 1 % zajamčenih vlog po stanju 30. 9. 2014, o čemer redno poročajo Banki Slovenije v skladu z določbami Sklepa o likvidnih naložbah za namen sklada za reševanje (Uradni list RS, št. 6/15), ki jim je Banka Slovenije opredelila merila in pogoje za naložbe bank, ki se lahko upoštevajo kot likvidna sredstva za izpolnjevanje obveznosti iz naslova oblikovanja likvidnih naložb, ter določila vsebino, roke in način poročanja bank glede izpolnjevanja te obveznosti.

Banka Slovenije je vzpostavila poseben sklad za reševanje bank.

Vplačila bank v sklad za reševanje so naložbe, ki bodo povrnjene leta 2024.

V skladu z ZOSRB naložbeno politiko za upravljanje sredstev sklada določa Banka Slovenije. Svet Banke Slovenije je s Sklepom o naložbeni politiki in stroških upravljanja sklada za reševanje bank, ki je javno objavljen na spletnih straneh Banke Slovenije, določil naložbeno politiko sklada za reševanje bank tako, da so zagotovljeni varnost, nizko tveganje in visoka likvidnost sredstev sklada za reševanje bank, in nabor stroškov upravljanja, ki jih v skladu z ZOSRB Banka Slovenije pokriva v breme premoženja sklada. Donosnost sklada je v letu 2016 znašala 0,115 %.

Naložbeno politiko za upravljanje sredstev sklada določa Banka Slovenije.

5.5 Banka Slovenije kot nacionalni organ za reševanje

V juniju 2016 je začel veljati Zakon o reševanju in prisilnem prenehanju bank (Uradni list RS, št. 44/16 in 71/16; v nadaljevanju: ZRPPB⁵⁶), ki pomeni implementacijo Direktive 2014/59/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. 5. 2014 o vzpostavitvi okvira za sanacijo ter reševanje kreditnih institucij in investicijskih podjetij v slovenski pravni red. Banka Slovenije je bila kot nacionalni organ za reševanje določena že z ZOSRB. V letu 2016 je Banka Slovenije kot nacionalni organ za reševanje nadaljevala aktivnosti priprave in osveževanja načrtov reševanja bank, z jasno razmejitvijo pristojnosti med Banko Slovenije in Enotnim odborom za reševanje, ki predstavlja organ reševanja sistemsko pomembnih in drugih čezmejno aktivnih bančnih skupin na ravni celotne Bančne unije. Banka Slovenije je samostojno pristojna za pripravo načrtov reševanja za vse banke, ki niso članice čezmejno aktivnih bančnih skupin ali sistemsko pomembne. Banka Slovenije tesno sodeluje z Enotnim odborom za reševanje pri pripravi načrtov reševanja za vse banke v Sloveniji. V Banki Slovenije je za pripravo načrtov reševanja zadolžena samostojna organizacijska enota Služba za reševanje, ki je operativno podrejena neposredno guvernerju Banke Slovenije. V

Banka Slovenije kot nacionalni organ za reševanje pripravlja in osvežuje načrte za morebitno reševanje bank.

Banka Slovenije tesno sodeluje z evropskim Enotnim odborom za reševanje.

⁵⁵ ZOSRB – Zakon o organu in skladu za reševanje bank, angl. Bank Resolution Authority and Fund Act.

⁵⁶ ZRPPB – Zakon o reševanju in prisilnem prenehanju bank, angl. Resolution and Compulsory Dissolution of Credit Institutions Act.

letu 2016 je bil med sektorjem Nadzor in Službo za reševanje vzpostavljen pravilnik o sodelovanju po vzoru dokumenta, ki opredeljuje sodelovanje med Evropsko centralno banko in Enotnim odborom za reševanje z namenom jasne opredelitve pristojnosti in izmenjave informacij.

5.6 Enotni odbor za reševanje

Evropski Enotni odbor za reševanje je del tritebrnega sistema bančne unije.

Enotni odbor za reševanje (v nadaljevanju: SRB⁵⁷) je bil vzpostavljen na podlagi Uredbe (EU) št. 806/2014 kot del tritebrnega sistema bančne unije: enoten nadzor bank, enoten sistem za reševanje bank in enoten sistem zajamčenih vlog. Cilj SRB je vzpostavitev enotnih pravil in procesov za reševanje bank ter minimizacija stroškov reševanja. Odgovoren je za pripravo načrtov reševanja in analizo rešljivosti sistemsko pomembnih bank ali skupin in uporabo Enotnega sklada za reševanje (SRF⁵⁸). SRB sestavlja 25 članov, od katerih jih je šest stalnih članov in 19 predstavnikov držav evroobmočja. SRB se sestaja na plenarnih srečanjih v Bruslju. Predstavnica Slovenije na plenarnih srečanjih je bila v letu 2016 viceguvernerka dr. Mejra Festić. Operativno sodelovanje med SRB in nacionalnimi organi za reševanje poteka v obliki delovnih skupin.

5.7 Enotni sklad za reševanje

Banka Slovenije je v letu 2016 zbrala sredstva za reševanje in jih do konca leta 2016 prenesla v evropski Enotni sklad za reševanje.

Banka Slovenije je v letu 2016 v skladu z Direktivo o vzpostavitvi okvira za sanacijo ter reševanje kreditnih institucij in investicijskih podjetij 2014/59/EU zbrala sredstva za reševanje ter jih na podlagi Sporazuma o prenosu in vzajemnosti prispevkov v okviru enotnega sklada za reševanje do konca junija 2016 prenesla v SRF. Banke v Sloveniji so v SRF v letu 2016 prispevale 12,5 mio EUR. O koriščenju sredstev odloča SRB, predpogoji za koriščenje sredstev pa so v celoti implementirana direktiva 2014/59/EU, vplačana sredstva v SRF in minimalni t. i. bail-in v višini 8 % celotne bilance banke v reševanju. Vplačila v SRF predstavljajo za banke strošek in ne naložbe (v primerjavi s slovenskim Skladom za reševanje bank, kjer je vplačilo naložba).

⁵⁷ SRB – angl. Single Resolution Board, enotni odbor za reševanje.

⁵⁸ SRF – angl. Single Resolution Fund, Enotni sklad za reševanje.

6. Stresni test EIOPA 2016

EIOPA⁵⁹ je v obdobju od 30. 5. 2016 do 31. 12. 2016 izvajala stresni test (v nadaljevanju: ST⁶⁰ 2016), katerega namen je bil preveriti odpornost zavarovalniškega sektorja na daljše obdobje nizkih obrestnih mer in odpornost na povečanje premije za tveganje v okolju nizkih obrestnih mer. ST 2016 ni predstavljal t. i. "pass-or-fail exercise⁶¹", zaradi česar zavarovalnice niso izračunavale kapitalskih zahtev po stresu. Učinek stresnih scenarijev na zavarovalnice je bil izmerjen v obliki spremembe presežka sredstev nad obveznostmi, rezultati testa pa so bili podlaga za oblikovanje priporočil glede ukrepov nadzora, ki jih je EIOPA posredovala nacionalnim regulatorjem.

Vsi izračuni v okviru ST 2016 so bili narejeni po stanju 31. 12. 2015 v skladu z vrednotenjem sredstev in obveznosti, kot jih določa ZZavar-1⁶² za izračun kapitalskih zahtev zavarovalnic (S2⁶³). Cilj testa je bil zajeti večino življenjskih zavarovalnic na posameznih trgih držav članic EU, in sicer najmanj 75 % trga klasičnih življenjskih zavarovanj. Pri ST 2016 je sodelovalo pet slovenskih zavarovalnic, ki skupaj predstavljajo 83-odstotni delež zavarovalno-tehničnih rezervacij klasičnih življenjskih zavarovanj. Skupaj je v ST 2016 sodelovalo 236 zavarovalnic iz 30 držav iz Evropskega gospodarskega prostora (v nadaljevanju: EGP⁶⁴), s skupnim tržnim deležem v EGP 77 %.

ST 2016 vsebuje dva scenarija. Prvi scenarij je scenarij daljšega obdobja nizkih obrestnih mer (LY), ki temelji na začasni stagnaciji, zaradi katere se zavarovalnice srečujejo s pomanjkanjem dolgoročnih naložbenih možnosti in trajno nizkimi donosnostmi. Drugi scenarij, t. i. scenarij dvojnega šoka (DH⁶⁵), je EIOPA pripravila v sodelovanju z ESRB. Scenarij dvojnega šoka zajema nabor tržnih šokov, ki so posledica dveh sočasnih dogodkov: padca krivulje netvegane obrestne mere ter padca cen državnih obveznic in posledično padec vrednosti ostalih naložb⁶⁶.

Pri scenariju daljšega obdobja nizkih obrestnih mer je EIOPA na podlagi podatkov zadnjih dveh let pripravila znižano krivuljo netvegane obrestne mere, ki jo je ekstrapolirala s Smith-Wilsonovo metodo, pri čemer je bila za vrednost končnega termenskega tečaja privzeta vrednost 2 %.

Scenarij dvojnega šoka predstavlja ekstremno situacijo, ki je posledica dveh dogodkov, ki se v preteklosti nikoli nista zgodila hkrati: znižanje netvegane krivulje obrestnih mer in hkraten dvig donosnosti vseh državnih obveznic evropskih držav. Dvig donosnosti državnih obveznic povzroči tudi dvig donosnosti podjetniških obveznic ter padec cen lastniških vrednostnih papirjev in drugih naložb.

Iz primerjave razmerja med sredstvi in obveznostmi pred in po obeh scenarijih za sodelujoče slovenske zavarovalnice izhaja, da scenarij daljšega obdobja nizkih obrestnih mer zavarovalnicam ne predstavlja večjih težav. Pri scenariju daljšega obdobja nizkih obrestnih mer (LY⁶⁷) se je pri sodelujočih slovenskih zavarovalnicah presežek sredstev nad obveznostmi malenkost zmanjšal. Zmanjšanja se gibljejo od 2 do 7 %.

⁵⁹ EIOPA – angl. European Insurance and Occupational Pensions Authority, Evropski organ za zavarovanja in poklicne pokojnine.

⁶⁰ ST – stresni test, angl. Stress Test.

⁶¹ T. i. mimo-ali-ne vaje.

⁶² ZZavar-1 – Zakon o zavarovalništvu, angl. Insurance Act.

⁶³ S2 – angl. Solvency II, Solventnost 2.

⁶⁴ EGP – Evropski gospodarski prostor, EEA – angl. European Economic Area.

⁶⁵ DH – angl. Double Hit, dvojni šok.

⁶⁶ Podrobnejše tehnične specifikacije v zvezi s stresnim testom 2014 je EIOPA objavila v naslednjem dokumentu, povezava: <https://eiopa.europa.eu/Pages/Financial-stability-and-crisis-prevention/Stress-test-2016.aspx>.

⁶⁷ LY – angl. Low Yields, nizke obrestne mere.

S stresnim testom se je preverila odpornost zavarovalniškega sektorja na daljše obdobje nizkih obrestnih mer.

Cilj testa je bil zajeti večino življenjskih zavarovalnic v EU.

Stresni test ima dva scenarija, in sicer daljše obdobje nizkih obrestnih mer in dvojni šok.

Dvojni šok predpostavlja daljše obdobje nizkih obrestnih mer ob hkratnem dvigu donosnosti državnih obveznic.

Vrednosti sredstev in obveznosti so se sodelujočim slovenskim zavarovalnicam povečale od 1 do 4 %, in sicer večinoma zaradi povečanja vrednosti državnih in podjetniških obveznic. Obveznosti so se sodelujočim slovenskim zavarovalnicam povečale od 2 do 8 %. Po pričakovanjih so se najbolj spremenile vrednosti zavarovalno-tehničnih rezervacij življenjskih zavarovanj (brez zdravstvenih zavarovanj in zavarovanj, pri katerih zavarovanci prevzemajo naložbeno tveganje).

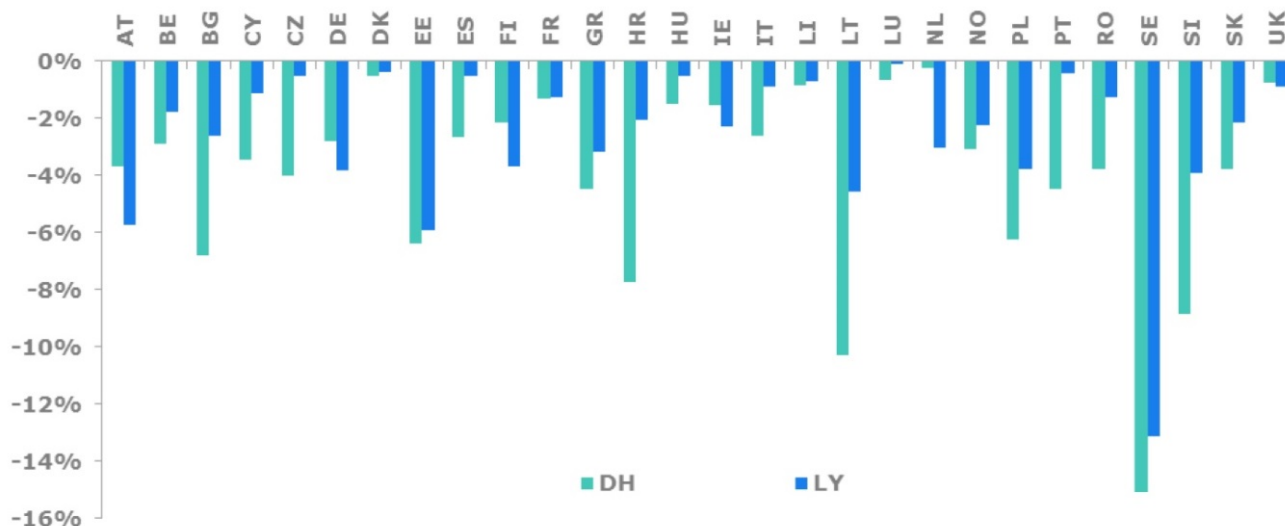
Pri sodelujočih slovenskih zavarovalnicah se je pri scenariju dvojnega šoka (DH) presežek sredstev nad obveznostmi zmanjšal bistveno bolj pri scenariju dvojnega šoka kot pri scenariju daljšega obdobja nizkih obrestnih mer. Zmanjšanja se gibljejo od 5 do 15 %.

Vrednost sredstev se je pri vseh sodelujočih slovenskih zavarovalnicah zmanjšala za 6 do 13 %. Med sodelujočimi zavarovalnicami so različne skupine sredstev različno prispevale k zmanjšanju vrednosti sredstev. Največja zmanjšanja vrednosti so bila zaznana pri obveznicah in sredstvih zavarovancev, ki prevzemajo naložbena tveganja. Obveznosti so se pri scenariju dvojnega šoka pri nekaterih zavarovalnicah povečale, pri nekaterih pa zmanjšale.

Zavarovalnice v EU so bolj občutljive na scenarij dvojnega šoka kot na daljše obdobje nizkih obrestnih mer.

Primerjava učinkov stresnega testa na razmerje med sredstvi in obveznostmi udeležencev zavarovalnic iz držav članic EGP⁶⁸ glede na scenarij stresnega testa (Slika 10) kaže, da je, podobno kot v primeru Slovenije večina preostalih udeležencev zavarovalnic bolj občutljiva na scenarij dvojnega šoka (DH).

Slika 10: Učinek obeh scenarijev stresnega testa na razmerje med sredstvi in obveznostmi udeležencev zavarovalnic po državah članicah EGP (v %)

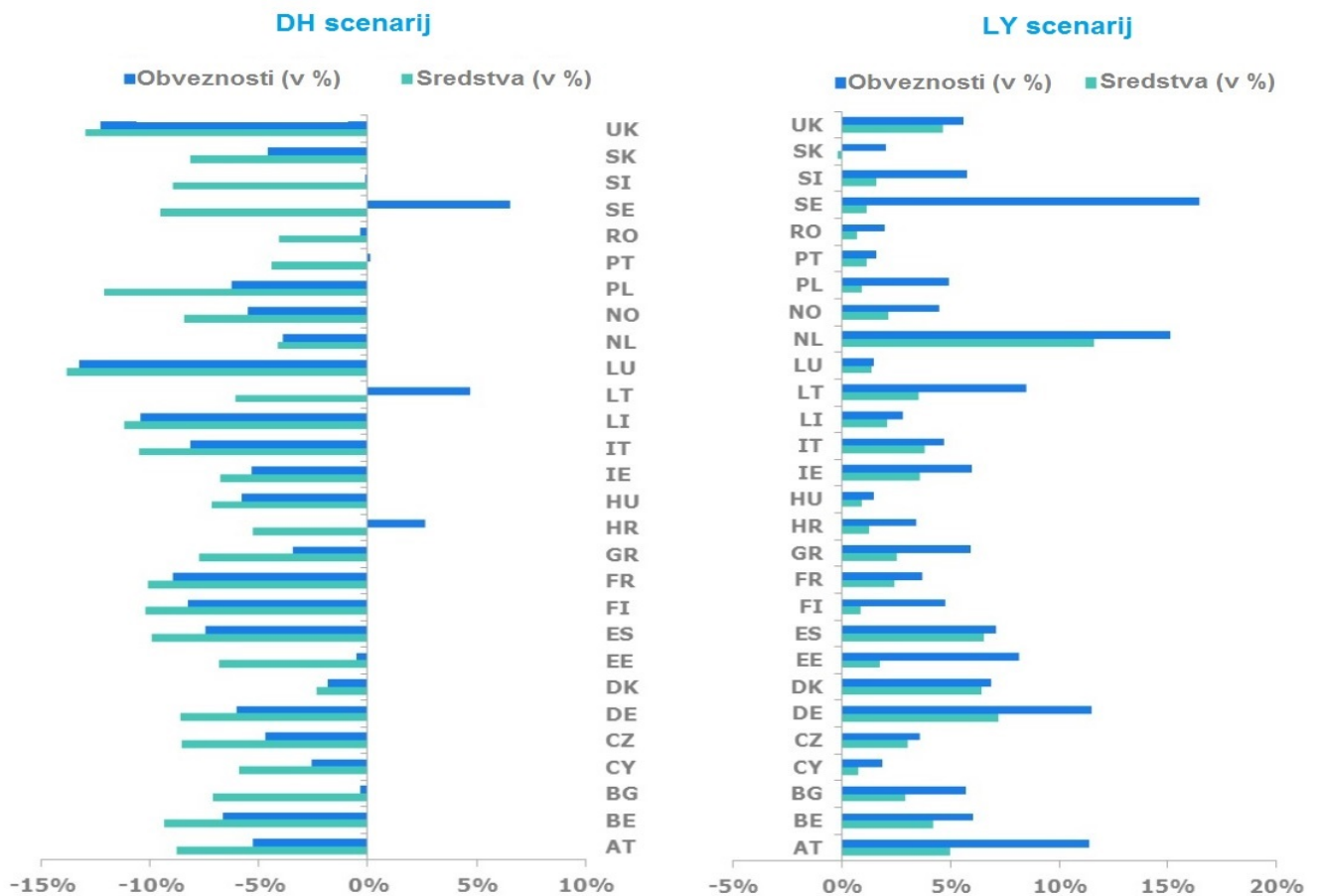

Vir: EIOPA Insurance Stress Test 2016 Report.

V sliki 11 je prikazan nasproten učinek obeh scenarijev stresnega testa na vrednosti sredstev in obveznosti sodelujočih zavarovalnic. Pri scenariju dvojnega šoka (DH) se je pri večini sodelujočih zavarovalnic vrednost sredstev in obveznosti znižala, pri scenariju daljšega obdobja nizkih obrestnih mer (LY) pa – ravno obratno – povečala.

⁶⁸ EGP – Evropski gospodarski prostor, EEA – angl. European Economic Area, poleg članic EU še Norveška, Islandija in Švica.

Slika 11: Vpliv obeh scenarijev stresnega testa na sredstva in obveznosti udeleženi zavarovalnic po državah članicah EGP (v %)

Vir: EIOPA Insurance Stress Test 2016 Report.

Pri scenariju dvojnega šoka (DH) je bilo po stresu pri večini udeleženi zavarovalnic znižanje vrednosti sredstev višje od znižanja vrednosti obveznosti. Podobno velja tudi za sodelujoče slovenske zavarovalnice, v katerih pa se je v povprečju učinek stresa odrazil skoraj izključno na sredstvih zavarovalnic. Višji učinek na vrednosti sredstev (v primerjavi z učinkom na vrednosti obveznosti) sodelujočih zavarovalnic lahko delno pojasnimo s dejstvom, da znižanje vrednosti sredstev po stresu hkrati pomeni tudi znižanje prihodnih obveznosti iz zavarovalnih pogodb sodelujočih zavarovalnic, saj so ta izplačila odvisna od donosov naloženih sredstev (življenjska zavarovanja z udeležbo v dobičku in življenjska zavarovanja, pri katerih zavarovanci prevzamejo naložbeno tveganje). Pri scenariju daljšega obdobja nizkih obrestnih mer (LY) so se pri večini sodelujočih zavarovalnic vrednosti obveznosti po stresu povečale bolj kot vrednosti sredstev, kar je mogoče pojasniti z običajno daljšim trajanjem obveznosti, v primerjavi s sredstvi zavarovalnic.

Pri scenariju dvojnega šoka so se zavarovalnicam vrednosti sredstev znižale bolj kot vrednosti obveznosti.

Agencija za zavarovalni nadzor na podlagi rezultatov stresnih testov in priporočil EIOPA v letu 2017 vključuje rezultate stresnih testov v regulatorno oceno tveganj zavarovalnic ter izvaja nadzorniške ukrepe, primerne izpostavljenosti tveganjem posamezne zavarovalnice.